

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, félévre 1 frt.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődék Budapesten.

KÖNYVNYOMDÁK.

I. kerület (Vár).

Magyar kir. Államnyomda,
Nandor-ter 1.
Magy. kir. tud. egyetemi
nyomda,
Iskola-ter 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia,
Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
Várkert-rakpart 1.

Müller K. (Münster K.),
Albrecht-út 3-5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre,
Remetehegy.
Bichler I.,
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton,
Serfőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Angló-nyomda
Molnár-utca 24.
Athenaeum, irodalmi és
nyomdai részv.-társ.,
Ferenctiek-tere 3.
Barcza József,
Lipót-utca 30.
Belvárosi könyvnyomda,
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
Buschmann Ferencz,
Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy.
irod. int. és könyvny.,
Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula,
Aranykéz-utca 1.
Hedvig S.,
Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet,
Zöldfa-utca 43.
Kahn és Róth,
Ujvilág-utca 6.
Langer Ede és Fia,
Zsibáros-utca 1.
M. kir. posta és távir-
igazgatóság könyvny.
Főposta-épület.
Mercur kő- és könyv-
nyomda,
Kecskeneti-utca 5.
Nagy Sándor,
Pappnövelde-utca 8.
Országgyűlési Értesítő kő-
és könyvnyomdája r. t.
Megyeház-utca 12-13.
Pataki I. utóda (Sarkadil),
Egyetem-utca 2.
Id. Poldini Ede és Társa,
Mária Valéria-utca 5.

Süsz Dávid,
Molnár-utca 37-39.

Singer Lipót,
Károly-körút 24.
Székesfővárosi házi ny.,
Lipót-utca 32.

Ullmann József,
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és fiai,
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.,
Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch,
Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz,
Nádor-utca 19.
Hungária-könyvnyomda
és kiadó-üzlet,
Váczi-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
Vadász-utca 26.
Károlyi György,
Kálmán-utca 5.
Kaufmann József,
Arany János-utca 4.
Kertész József,
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
Váczi-körút 78.
Löw Ede,
Váczi-körút 80.
Magyar Nők Lapja nyom-
dája,
(tul. Kirschmann I.) Hold-
utca 25.
Márkus Samu,
Báthory-utca 20.
Minerva kő- és könyv-
nyomda,
(tul. Gánsi Zs.) Sas-utca 29.
M. kir. postatakarékpénz-
tár nyomdája,
Széchenyi-utca 2.
Országos központi községi
nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.
Pallas, irodalmi és nyom-
dai részvénytársaság,
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság,
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat
Könyvnyomdája,
Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa,
Bálvány-utca 21.
Presburg Frigyes,
Arany János-utca 14.

Redő Testvérek,
Klotild-utca 20.
Schlesinger és Kleinberger,
Bálvány-utca 18.

VI. ker. (Terézváros).

Bróza Ottó,
Váczi-körút 17.
Ehrnstein Mór,
Laudon-u. 4.
Engel S. Zsigmond,
Lovag-utca 7.
Európa, irodalmi és nyom-
dai részv.-társaság,
Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda, vona-
lózó- és könyvkötő-
részvénytársaság,
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer,
Eötvös-utca 19.
Fuchs Samu és Társa,
Podmaniczky-utca 27.
Galitzenstein II.,
Hajós-utca 33-35.
Gelléri és Székely,
Podmaniczky-utca 47.
Goldschmiedt Lipót,
Révay-utca 6.
Gross és Grünhut,
Ó-utca 50.
Grünhut Miksa,
Lázár-utca 2.
Gutenberg-nyomda,
Gyár-utca 31.
Herrman Ignác,
Laudon-utca 10.
Hornyánszky Viktor,
Aradi-utca 14.
Hunnia-könyvnyomda,
Szerecsen-utca 65.
Kassino Jakab,
Király-utca 20.
Klein Testvérek,
Révay-utca 14.
Kosmos műintézet, kő- és
könyvnyomda r.-t.,
Aradi-utca 8.
Közművelődés irod. és
nyomdai intézet
(Szemere és Társa),
Izabella-utca 70.
Kunusy Vilmos és Fia,
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid,
Andrássy-út 19. és Sze-
recsen-utca 22-26.
Magy. kir. államasutak
menetjegy-nyomdája,
Csengery-utca 33.
Mahrer Testvérek,
Szerecsen-utca 38.
Manswirth Lipót,
Podmaniczky-utca 5.
Markovits és Garai,
Lázár-utca 13.
Muskát Béla,
Teréz-körút 31.

Nagel István,
Dessewffy-utca 21.

Neumayer Ede,
Szerecsen-utca 35.

Pollacsek Mór,
Révai-utca 22.

Posner K. Lajos és Fia,
Csengery-utca 31.

Quittner József,
Szerecsen-utca 1.

Radó Izor,
Váczi körút 1.

Rand és Hirsch,
Podmaniczky-utca 43.

Rigler József Ede r.-t.,
Rózsa-utca 55.

Roth és Krausz,
Vasvári Pál-utca 9.

Schlanger Testvérek,
Dessewffy-utca 23.

Schmidl H.,
Szerecsen-utca 6.

Spatz Henrik,
Hunyady-ter 11.

VII. kerület (Erzsébet- város).

Deutsch József,
Károly-körút 7.
Eckstein Bernát,
Király-utca 45.
Feldmann Mór,
Dohány-utca 6.
Garai Mór,
Károly-körút 3.
Goldfaden Márk,
Kazinczy-utca 7.
Kazinczy-könyvnyomda,
Kazinczy-utca 2.
Kauders Ferencz,
Csömöri-út 28.
Klopfer Samu,
Kazinczy-utca 35.
Kohn Tivadar,
Kazinczy-utca 2.
Löbl Mór,
Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond,
Csömöri-út 28.
Neuwald Illés,
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda,
Rombach-utca 8.
Propper Leó,
Erzsébet-körút 35.
Reich Ármán,
Dohány-utca 84.
Rubin J.,
Király-utca 13.
Schmelcz és Schillinger,
Akácfa-utca 22.
Spitzer és Somogyi
Klauzál-utca 31.

Weisz és Feldmann
Csányi-utca 18.
Wendt és Bergsmann,
Károly-körút 19.
Zeisler M.,
István-ter 17.

VIII. ker. (Józsefváros)

Alkotmány-könyvny.,
Mária-utca 11.
Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
Özv. Fried Ignáczné,
József-utca 14.
Fritz Ármán,
József-körút 9.
Jäger T.,
Kerepesi-út 23.
Klein Vilmos,
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon,
József-körút 5.
Laufer M.,
Nagyfuvaros-utca 11.
Országos Hírlap nyomd.,
József-utca 45.
Rózsa Kálmán és neje,
Szentkirályi-utca 30.
Szent Gellért-nyomda.
(Valter E.)
Práter-utca 44.
Szent László-nyomda,
Rökk Szilárd-utca 28.
Vörösmarty-nyomda,
József-körút 14.
Weissenberg Ármán,
József-körút 28.

IX. ker. (Ferenzváros).

Engelmann Mór,
Vámház-körút 15.
Pátia-nyomda részvényt-
ársaság,
Üllői-út 25.
Vasvári Lajos,
Üllői-út 41.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Zsiberényi-út 1.

BETŰÖNTÖDÉK.

Államnyomda (I. f.)
Athenaeum (I. f.)
Egyetemi nyomda (I. f.)
Első Magyar Betűöntőde-
Részvénytársaság,
VI., Dessewffy-utca 32.
Fischer és Mika
VI., Révay-utca 6.
Franklin-társulat, könyv-
nyomda-részvénytárs.
Pallas-nyomda r. t. (I. f.)
Pátia-nyomda (I. f.)
Pesti Könyvnyomda-r.-t.
(I. f.)
Rigler J. E. (I. f.)

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Abauj-Szántó. Bakcsy Barna.	Csurgó. Vágó Gyula.	Győr. Fischer István és F. utóda Nitsmann József.	Kis-Czell. Menyhárt Julia.	Miskolc. Forster, Wesselényi és Társai.
Abauj-Szepsí. Vongrey Gusztáv.	Czegléd. Piros J. és Tarsa.	Győregyházmegyei könyvnyomda. Pannonia-könyvnyomda (tul. Szávay és Raab).	Kis-Kőrös. Kalisch Ignác.	Stamberger Bernát. Wagner és Szelenyi.
Ada. Berger L.	Debreczen. Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kis-Kun-Félegyháza. Feuer Ilés. Vesszősi József.	Módos. Staits György.
Alsó-Kubin. Trnkóczy József.	Hoffmann és Kronovitz. Kutasi Imre. László Albert. Pongrácz Géza. Schwartz E. Városi nyomda.	Győr-Marton. Dick Ede.	Kis-Marton. Fischhof Henrik.	Mohács. Bländ János. Rosenthal Márk.
Apatin. Szavadill József.	Deés. Demeter és Kiss. Goldstein Jakab.	Kis-Pest. Fischhof Henrik.	Kisújszállás. Szekeres József.	Moór.
Arad. Aradi nyomda-részvénytársaság. Bloch II. Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul. Képnich Zsigmond). Gör. kel. egyházmegyei nyomda Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Tribuna Poporului r.-t. nyomdája. Róthy Lipót és Fia. Varga József társa (tul. Steigerwald A.).	Detta. Heldenwanger József.	Kis-Várda. Berger Ignác. Ifj. Klein Gyula	Kolozsvár. Boskovics József. Ellenzék nyomdája. (tul. Magyary Mihály). Gáman János örököse. Gombos Ferencz. Magyar Polgar nyomdája. (tul. Ajtay K. Albert). Polcz Albert. Zobácz Ferencz.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Aranys-Maróth. »Dóczi-nyomda (tulajd.: Nemedi László).	Déva. Hirsch Adolf. Kroll Gyula.	Körmend. Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.	Komárom. Petőfi-nyomda. Rónai Frigyes. Schönwald Tivadar. Spitzer Sandor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály.
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Köszeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Becskekere. Gresits I. Jokly Lipót. Ploitz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streinz Gyuláné.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Kőszeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Kula. Berkovits Márk.	Nagy-Enyed. Nagyenyedi könyvnyomda és papíráruhágyár r.t.
Balassa-Gyarmat. Balassagyarmati könyvnyomda-részv.-társ.	Ditró. Ditró és Szarhegy községek nyomdája.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Kun-Szent-Márton. Csanádi József.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Gondos Márk Wajdics József. Weisz L. és F.
Balázsfalva. Gör. kath. püspöki nyomda	Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papírszergyár.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Kun-Szent-Márton. Csanádi József.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond. Turóczy Zsigmond.
Bánffy-Hunyad. Salamon Mór.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Kun-Szent-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Milenkovits István. Radák János.
Baróth. Mizsúr Ádám.	Duna-Szerdahely. Adler Neiti. Goldstein Józsuva.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Kun-Szent-Miklós. Fleischmann Ignác.	Nagy-Körös. Bazsó Lajos. Ottinger Ede.
Bártfa. Blayer M.	Eger. Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.) Egri könyvny. részv.-társ. Erséki lyceumi nyomda. Lőw Sámuel. Pollitzer Jenő.	Eger. Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.) Egri könyvny. részv.-társ. Erséki lyceumi nyomda. Lőw Sámuel. Pollitzer Jenő.	Léva. Dukez Lipót. Nyitrai és Társa.	Nagy-Lak. Hubert Jenő.
Békés. Báró Drechsel Géza. Povázsay László.	Eperjes. Kösch Árpád. Pannónia-nyomda (tulajdonos: Stehr D.). Stamberger Lajos. Ersekujvár. Kohn Samu. Winter Zsigmond.	Eperjes. Kösch Árpád. Pannónia-nyomda (tulajdonos: Stehr D.). Stamberger Lajos. Ersekujvár. Kohn Samu. Winter Zsigmond.	Lippa. Mühr Emil. Zách József.	Nagy-Martón. Gellis Henrik.
Békés-Csaba. Corvina-ny. (Sziheleszky József).	Ér-Mihályfalva. Beck Adolf.	Ér-Mihályfalva. Beck Adolf.	Liptó-Szent-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Lepage Lajos. Povázsay testvérek.	Erzsébetfalva. Matkovich Aladár.	Erzsébetfalva. Matkovich Aladár.	Lőcse. Reisz Tivadar József.	Nagy-Rőcze. Guttman Fülöp.
Belényes. Süssmann Lázár.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Losoncz. Kármán-nyomda. Losonczy Sándor és Társa. Roth Simon.	Nagy-Surány. Leuchter Sámuel.
Beregszász. Haladás-könyvnyomda. (tul.: Juhász Pirokska). Engel Jenő.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. »Hunnia« könyvnyomda (tul. Gerenday József).	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. »Hunnia« könyvnyomda (tul. Gerenday József).	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz K.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab.
Beszterce. Botschar T. Csallner Károly.	Laiszky János. Lástor Adolf.	Laiszky János. Lástor Adolf.	Magyar-Óvár. Czéh Lajos.	Nagy-Szeben. Droff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidiecezana.
Besztercebánya. Machold F. Singer és Sonnenfeld.	Fehértemplom. Wunder J. Kuhn Péter.	Fehértemplom. Wunder J. Kuhn Péter.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szöllős. Zinner Mór.
Bieske. Lederer Hermann.	Felső-Eör. Schödisch Lajos.	Felső-Eör. Schödisch Lajos.	Malaczká. Wiesner Alfréd.	Nagy-Tapolcsány. Leuchter B. Platzko Gyula.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Maros-Ludas. Glück József.	Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Ilőng I. Láng József. Laszky Ármin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. Szigligeti-nyomda r.-t. Ungár Jenő.
Brassó. Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.). Csurcu és társa. Gött János Fia. Herz I. B. Muresianu Aurél. Schlandt G.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Mochovich Emidio Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Mochovich Emidio Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda (bérli: Sztupjár István). Grün Vilmos.	Mátészalka. Weisz Antal.
Brezsnóbánya. Kreislér J.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Medgyes. Reissenberg G. A.	Mező-Berény. Maár László.
Buziás. Ullmann F.	Galánta. Első galántai könyvny.	Galánta. Első galántai könyvny.	Mezőkövesd. Balazs Ferencz.	Mezőtúr. Gyilkó Károly.
Csáková. Chudy Testvérek.	Galgóc. Szold Jakab. Sternor Adolf.	Galgóc. Szold Jakab. Sternor Adolf.	Mindszent. Weisz Ignác.	
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Gyergyó-Szent-Miklós. Szabó Testvérek.	Gyergyó-Szent-Miklós. Szabó Testvérek.		
Csikszereda. Györgyjakab Márton.	Gyoma. Kner Izidor.	Gyoma. Kner Izidor.		
Csongrád. (Songrádi Híradó nyomdája (tul.: Hegyi Antal). Szöke Pál. Tiszavidék nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. Weisz Márkus.	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L. Kohn Mór. Kovács és Schimerling.	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L. Kohn Mór. Kovács és Schimerling.		
Csorna. Neumann Samu.				

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

VII. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1897 NOVEMBER

11. SZÁM

Az okozat oka.

E lapok mult havi számának vezércikke elmondta igen ügyesen az okot és okozatot a tekintetben, hogy mi szüli a nagy versenyt az egyes nyomdák között, t. i. hogy a nyomdák rohamosan szaporodnak s azok legnagyobb része nem tudja megállapítani kellőleg a nyomtatványok árait és nem tudja megválogatni a betűanyagokat.

Én ez alkalommal az okozat okát akarom megállapítani, vagyis hogy a nagy verseny alapját képező gyors szaporodása a nyomdáknek miből származik.

Hivatkozott cikk már érintette ugyan azt, hogy ha egy faktor vagy viczefaktor elveszti kondícióját, első gondja az, daczára a már úgy is sok nyomdának, hogy ő is egy új nyomdát nyisson, vagyis a sok fölöslegesen még egy ráadást.

De annak az okát aztán már most én akarom kikeresni, hogy miért van ez így és miért nem úgy, hogy az illetők nyomdanyitás helyett kondíciót keressének.

Tény, hogy helytelen dolog a kaoszt még jobban növelni, a versenyt még jobban fokozni, úgy, hogy maholnap lassankint majd e konkurrenzia elviselhetlenné válik s egyik nyomdának a másik után kell beadni a derekát.

Ámde mit törődik a vízbe fuló azzal, hogy a segítségére siető mentő is a vízbe fulhat, ha ő abba belekapaszkodik s magával húzza? Örül, hogy egy szilárdabb tárgyhoz jutott, a melynek segítségével súlyos helyzetéből való megszabadulását reméli.

Épp így nem törődik a nyomdanyitás gondolatával foglalkozó sem azzal, hogy ő tettével másoknak a helyzetét is ronthatja, hanem az az irányadó előtte, hogy magának és családjának révpartot szerezhessen, a hol tisztességes megélhetését reméli.

Igaz ugyan, hogy a nagy konkurrenziónak, vagyis az ennek alapját képező nyomdászaporodásnak még egy más rossz oldala is van, hogy t. i. a nyomdászat nincs képesítéshez kötve s így bárki beállhat nyomdásznak, ha egy kis pénze van.

Ez azonban már rég megállapított dolog s ennek hátrányait most fölöslegesen újra fejtegetnem.

Épp oly rég megállapított dolog az is, hogy nagy kárukra van a nyomdászoknak a papirkereskedőknek a nyomtatványokkal való manipulációja, mert úgy ezek, mint az előbbi kontárok képezik a főkontingensét azoknak, a kik a nyomtatványok helyes árszabásához

nem értenek s csak úgy »vaktából« vállalkoznak, a mi aztán nekik is árt, meg másoknak is.

De ezekkel most bővebben nem foglalkozom. Hiszen irtak már ezekről sokan sokat. Csak az a kár, hogy e bajok szanálására még mindig nem történt semmi s ha jól sejtem, nem is fog mostanában történni, mert akkor tenni is kellene valamit. De ki tegyen? Hol vannak ilyenek?

Azért nem végzek tovább meddő munkát, hogy e sokszor csépett és orvoslásra talán sohasem találó dologgal foglalkozzam, hanem inkább az e közbevetéssel megszakított fonalamat újra fölveszem, vagyis rátérek arra, hogy kiknek volna módjukban megakadályozni némileg a nyomdák szaporodását.

E körülmény némi áldozatot mindenesetre kívánna az érdekeltek részéről, de az ebből származó előny tetemesen fölülmulná a hozott csekély áldozatot, mert a verseny nem öltene oly nagy arányokat s az áldozat bőven megtérülne a bevételekben.

E magyarázatból most már könnyen kivehető, hogy kik segíthetnének e bajokon: maguk a nyomdatulajdonosok.

Ámde hogyan és miképen segítsenek?

Megadom a választ azonnal e kérdésre is.

Minden nagy konkurrenzia mellett ugyanis még mindig remélhető, hogy a legkisebb nyomdák is képesek tulajdonosaiknak oly bevételt nyújtani, ha tulajdonosaikban egy kis ügyesség és szakértelem van, hogy abból meglehetősen tisztességes megélhetést nyerjenek s a mellett — legalább mig nyomdájuk fennáll — biztos exisztenciájuk van és mindenkitől függetlenek.

E szempontok tehát vonzóerővel bírnak azokra, a kik maguknak tisztességes családi megélhetést biztosítani kívánnak.

Már most ezzel szemben nézzük a nyomdai alkalmazottak helyzetét, vajjon hány oly kondíciót lehet találni a faktori állásokon kívül, a melyek a tisztességes családi megélhetést biztosítják? És vajjon még a faktori állás is mind olyan-e?

Ha végigtekintünk a nagy és kis nyomdákon egyaránt; ha végigtekintünk a munkásokkal szemben különben igen előzékeny és humánus üzleteken: találunk-e ilyen kondíciót még csak egy százalékot is?

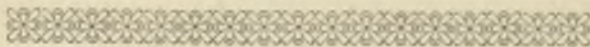
Az alkalmazásukat vesztett faktorok és viczefaktorok pedig olyan embereknek tekinthetők, a kik szak-képzettséggel bírnak és mindenesetre némi üzleti szellemük és ügyességük is van.

Ezeknél fogva hogyan képzelhetnők azt, hogy az ilyenek a kínálkozó kedvezőbb helyzet helyett a rosszabbat választják?

A volt faktoroknak és viczfaktoroknak a szak-képzettségen kívül — ha a mindenesetre szükséges anyagi lehetőség is megvan — még az az előnyök is meg szokott lenni, hogy állásukból kifolyólag üzletfelekkel ismeretséget szereznek, melynek üzletnyitás esetén szintén hasznát vehetik.

Ha tehát azt kívánjuk, hogy a nagy verseny főoka: a nyomdák gyors szaporodása csökkenjen, akkor a fennálló nyomdáknak arra kell törekedniük, hogy a nyomdászat képesítéshez kötése mellett olyan állásokat is teremtsenek nagyobb számban üzleteikben, a melyek nem a napról-napra való vegetálást teszik lehetővé, hanem tisztességes családi megélhetést is biztosítanak s akkor jobban meg fognak maradni az alkalmazottak az üzletek kötelékében és nem igyekeznek maguknak nyomdát nyitni. Ezzel aztán biztosítják maguknak a konkurrenzia csökkenését, a mely körülmény pedig magával hozza azt, hogy a nyomtatványok árai tisztességesebben megfizettetnek s a hozott áldozat a nyomtatványok árának emelkedésében gazdagon megtérül.

Csakis ily módon lehet a ma máris súlyossá vált helyzetet javítani; csakis így lehet elérni azt, hogy a nyomdászat felvirágozzék és ne sorvaszsa tovább a szennykonkurrenzia átka! —.

Az általános műveltség és modern nyelvismeretek szerepe a nyomdász létért való küzdelmében.

Ihr müsst besser werden, dann
wirds gleich besser gehen
Goethe.

I. Általános műveltség.

Azért, mert az a bizonyos paradicsomi kigyó Éva anyánkat rávette, hogy a tiltott gyümölcsöt megízlelje, a Teremtő az egész emberiségre azt a súlyos büntetést mérte, hogy egész életén át küzdve, verejtékkal keresse meg mindennapi kenyerét. Hogy helyes volt-e az első asszony állhatatlanságáért ily érzékenyen büntetni az emberiséget, azt én, az atómnál is kifejezhetetlenül csekélyebb teremtmény a nagy mindenségben, véges elmémmel felfogni képes nem vagyok, de nem is tanakodhatom annak rendelkezése fölött, kit lángelméjével még a bölcs sem képes fölélni.

Mindenesetre az Úr végtelen bölcsességéről tanuskodik, hogy az embert felruházta az ész hatalmával, hogy cselekedeteiben teljesen önálló lehessen s így lehetett az ember a létért való küzdelemben is a saját sorsának a kovácsa.

Az emberiséget aztán ez az istenadta ész arra a meggyőződésre juttatta, hogy könnyebben elviselheti az élet terheit, ha a munkát a tehetségek és hajlamok szerint maga között felosztja s így, a munkafelosztás

révén létesültek a különféle kereseti ágak és társadalmi osztályok.

A különféle társadalmi osztályok között a munkásosztályra nehezdednek legsúlyosabban az élet terhei, de ez osztály között is a mi létért való küzdelmünket egy sajátságos körülmény nehezíti meg.

A szobrász, a fotográfus, az esztergályos stb. ha kezébe veszi az anyagot és szerszámot, már dolgozhatik, munkaidejét teljesen és zavartalanul felhasználhatja.

A nyomdász már a munkájához szükséges anyagot is fáradtsággal hordja össze. Valamije rendszeren hiányzik. De ha már minden megvan: teleosztott szekrény, kvadrát, spácium, tézű, kurziv és kompakt betű, előáll a kardinális kérdés, hogy minő a kézirat?

Ha a kézirat rossz, nehezen olvasható, a mi nagyon gyakori eset, akkor a nyomdász nem dolgozhatik egyfolytában, szedés közben minduntalan meg kell állnia, munkaidejének javarészét elfecsérel s így érzékenyen károsodik.

És most, miután rámutattam ez általánosan ismert, súlyos bajra, immár rá is térhetek előadásom első részének tárgyára, t. i. rámutatni az egyedüli remediumra, hogy miként küzdhetünk meg a legsikeresebben a kézirat-okozta akadályokkal, hogy ezeknek a lehetőségig való elhárításával is, a létért való küzdelmünket hathatósan megkönnyítsük.

Az én javaslatom, t. szaktársak, ez: A nyomdász folytonos és széleskörű olvasgatással képezze ki elméjét mentől magasabb értelmi fokra, szóval általános műveltségre törekedjék.

Már maga az a körülmény, hogy a nyomdász általánosan irástudó, úri emberekkel érintkezik, azt az igényt támasztja vele szemben, hogy jómódorú, művelt ember legyen.

De az általános műveltség szükségessége a szedőszekrény mellett, munkája közben, midőn a kenyerét keresi, jelentkezik nála a legkifejezettebben.

A legnehezebb feladatok egyike táruul például valamely verses munka szedésénél a nyomdász elé, ha a szerző nem különbözteti meg az ékezetek pontos, világos felrakásával a hosszú és rövid szótagokat. A verstanhoz semmit sem értő nyomdász jóhiszeműleg és nyugodtan az u. n. házi ortográfia szerint szedi a munkát, de aztán megütődik a beérkező korrekturnán, a hol rengeteg sok hosszú és rövid betű van kijelölve. A nyomtatásban természetesen már nem szabad a verlábaknak csonkítva megjelenniök, mert így elveszne a vers ritmusa és ezt akarja korrekturnájával kikerülni az egyszerre gondossá lett szerző, — persze most már a szedő rovására.

Annál könnyebb lesz azonban ilyen esetekben a verstanban járatos nyomdász feladata még akkor is, ha a kézirat nehezen olvasható.

Tegyük fel, hogy a nyomdász valamely hőskölte-ményt szedvén, mindjárt az első sornál megakad; most már, ha tudja, hogy a költemény hexameterben van írva, a skandalásból meg fogja tudni állapítani, hogy a kérdéses szó hanyadik, minő és hány tagból álló versláb s hogy a lábszótagok helyzetök vagy természetöknél fogva hosszúak-e stb. Ennyi támpont

mellett, nemde, nagy a valószínűség arra, hogy a szó igazi értelmét eltalálja, de legrosszabb esetben is csak ugyanannyi, nem több és nem kevesebb tagú hasonló értelmű más szót fog helyébe szedni.

Ugyanigy fog eljárhatni bármely kötött beszédben írott irodalmi produktum szedésénél, ha meg tudja állapítani, hogy az p. o. magyar alexandrinusokban, hangsúlyos vagy ütemes, úgynevezett magyar verselésben, vagy időmértékes jambus, trochaeus, daktilus stb. verssorokban van írva.

Vegyük továbbá az esetet, ha a nyomdász valamely történelmi munkát szed. Ha járatos a historiában és ismeri a munka tárgyát, a benne szereplő személyek neveit, — hiszen tudjuk, hogy különösen a rosszul leírt és minden jelentőség nélkül való nevek kibetűzésénél hagy bennünket cserben minden kombináció — ha geográfiai ismereténél fogva tudja azoknak a helyeknek pontos földrajzi elnevezését, a hol a történelmi események végbementek, kérdem, nem-e olyan támpontok mindezek, a melyek segítyével a nyomdász munkáját gyorsabban végezheti?

A példák egész légióját hozhatnám itt fel, t. szakársak, a melyek egyenkint és összesen azt volnának hivatva bizonyítani, hogy a nyomdász annál sikeresebben fog pályáján működni, mentől sokoldalúbb, hogy úgy mondjam lexikális ismeretekkel rendelkezik, ez azonban, azt hiszem, az említett példákkal is eléggé igazolva van, én pedig sokkal többre becsülöm türelmüket, hogysem azzal a visszaélést még csak meg is kíséreljem.

Csupán arra az előnyre akarok itt még figyelmeztetni, hogy a művelt, széleskörű olvasottságú nyomdász képes lesz az írótól tévedésből, figyelmetlenségéből, vagy bármilyen más okból elkövetett formai vagy nyelvtani nagyobb hibákat is észrevenni és azokat mindjárt helyesbítve ki is szedni; a szerző bizonyára nem fog ezért megharagudni, ő pedig ilyen módon megszabadul az ebből nyilván várható házi vagy autor-korrekturától.

Nagyobb elterjedtségnek örvend nyomdász-körökben az a nézet, hogy az ügyeskező szedő, vagyis az úgynevezett »rájszer«, különösebb nyomdásztehetség.

Az én szerény véleményem azonban az, hogy a nyomdász ezt a hízog jelzőt csak akkor érdemli meg, ha nála a kéz- és szakmabeli ügyesség kiváló értelmiséggel párosul.

Állítsuk csak szembe a lassúbb kezű, de művelt nyomdászt az ügyesebb, de műveletlennel, adjunk kezükbe ugyanegy fajta nehezen olvasható kéziratot és mindjárt látni fogjuk, hogy mivé törpül a pusztán csak kézbéli ügyesség előnye az értelem kiválósága mellett.

Látni fogjuk ugyanis, hogy a míg előbbi előtt oly mérvben fogják igazi alakjukat felvenni és fognak úgyszólván megelevenedni a rosszul leírt betűk, szóttagok, szavak, egész sorok, mint a mily fokban azokat az ő értelmiségének ereje megvilágítani képes lesz és oly fokban is lesz képes haladni munkájával, addig az utóbbi kénytelen lesz munkáját minduntalan félbeszakítani, vizsgálni a kusza, idomtalan betűk alkatát, fekvését, egymáshoz való hasonlóságát stb. Ez a

fáradozás azonban csak igen keveset erő lesz, ha a szem működését az értelem működése nem támogathatja, meg fogja végre únni a sok sikertelen veszteglést és nagysietve össze fog szedni tücsköt-bogarat. Ámde jön az elmaradhatatlan czifra korrekúra, azt okvetetlenül meg kell csinálni, a mit nyert tehát a réven, azt elveszíti a vámon s így a vesztés mégis csak ő marad.

E pontnál kitérőleg megjegyezni bátorkodom, hogy el-elcsodálkoztam mindig, valahányszor olyan véleménynyel találkoztam, mely lehetőnek tartja, hogy a rossz kéziratok könnyebb olvashatását a tanonczzal vagy bárkivel egy csomó különféle, rossz írásjellegű kézirat áttanulmányoztatása által csajátíttathatjuk.

Mert e módon, megengedem, írásszakértővé kiképezhetjük ugyan az illetőt, de ha valamely még nem látott ilyen kézirat a kezébe kerül, azt mégis csak oly sikerrel fogja tudni olvasni akár kiskorú, akár felnőtt, a mint a szövegnek nem holt betűibe, hanem szellemébe behatolni képes lesz, vagyis a mily fokon az ő értelmisége áll.

Éppenséggel nem szándékozom védelembe venni a rossz kéziratot szolgáló irókat, különösen sehogy sem tudok megbarátkozni a gondolattal, hogy a legjobb igyekezet mellett is hány érdemes nyomdász károsodott és fog károsodni miattuk még ezután is. De tekintettel kell lennünk a hírlapíróra, a ki valamely gyűlésen vagy tárgyaláson villámgyorsan írja lapja számára a referátát, a melyre már a nyomdában várnak; tekintettel kell lennünk a reszkező kezű öreg íróra, az autorra, a ki a legjobb akaratával sem változtathatja írásjellegét könnyen olvashatóvá és írődeákra pénze nincs. De rengeteg sok az olyan író, a ki egy kis jóakarattal olvashatóbban is le tudná írni gondolatait, de hát a nyomdász érdeke neki persze Hekuba. Hiába, mi Gutenberg művészetének szolgálatába szegődve nem sokra becsült eszközökké váltunk arra nézve, hogy az irodalmi törpék és óriások hitvány, illetőleg becses és értékes szellemi produktumai napvilágot láthassanak, legfőleg az az előnyünk van meg, hogy együgyűségüket előbb megmosolyoghatjuk, illetőleg nagyszerűségökben előbb gyönyörködhetünk, mint a nagy nyilvánosság, mely utóbbi esetben a kéziratokozta vesztésünkért legalább ennyiben kárpótolva vagyunk.

Mínthogy a felfogások különbözők, találkozhatnak olyanok, a kik úgy vélekednek, hogy a nyomdásznak nincs szüksége arra, hogy még külön is képezgesse magát, mikor a szedőszekrény mellett erre ügyis elég alkalma van.

Tegyük fel, hogy így van; ámde az ismeretek szerzése csupán ez úton nagyon lassan megy, azután meg mennyi kárt, esetleges kellemetlenséget megpirulást kénytelen a hosszú idő alatt elszenvedni, a míg valamelyes számbavehető eredményt fog elérni.

A dolog azonban nem egészen így áll. Ebben a villamos korszakban, a midőn minden gyorsan kell, a legtöbb nyomtatványt is mint postamunkát rendelik meg és mi tudjuk legjobban, hogy ma már nemcsak egy teljes művet, hanem igen gyakran egy hosszabb lélegzetű cikket sem szed ki egészen ugyanegy szedő.

A leggyakoribb eset az, hogy a tördelő a kéziratot több szedő közt kiosztja. Így tehát minden szedő csak egy töredékét fogja olvashatni a sajtó alatt levő műnek. Ez úton tehát csak amolyan töredékes ismeretekre tehet szert, melyekből a legfegyelmesebb agy sem lesz képes határozott tanulságot levonni, a gyöngébb szervezetű agyban pedig valóságos káoszt idézve elő, azt egészen megzavarja s így támad az állandó fogalomzavarban szenvedő, fél-, nem is, hanem fertálműveltségű veszedelmes ember.

E fertálművelt elemek táborából kerülnek ki aztán az úgynevezett hecczmájszterek is, a kiknek — hogy több érdemes tulajdonságát ne is említsem — ha sikerült a legbrutálisabb és hozzájuk méltó durva eszközökkel egy-egy érzékenyebb kollegájukat gúny tárgyává tenni és megboszantani, vagy az ő nyelvükön szólva: felhúzni, vagy meglánczoltatni: kipirul az arcuk és szinte dagad a keblök az önelégültségtől, mintha valami nagy hőstettet vittek volna véghez, ugyanakkor, a mikor a jobb izlésű ember az ilyenek láttára csak megvetést és utálatot érezhet.

Indolens egyének minden pályán vannak és így a mi pályánkon is vannak olyanok, a kik semhogy előbbre iparkodnának, inkább el vannak szánva tudatlanságukért pályafutásuk végeig fizetni az adót. A nagy korrekturát ők annyira megszokták, hogy azt már szinte természetesen találják. Minnek törjék ők a fejüket; ott van az arravaló korrektor — szokták mondani — hadd végezze el az a munka nehezebb felét.

Ez azonban, engedelmet kérek, nagy tévedés. Nem is szólva arról, hogy milyen technikai szempontból egy ilyen szedőtől agyonkorrigált szedés, csak azt akarom mondani, hogy a korrektor nem azért van, hogy a tipografiai szakmát boldogító e szellemi szegényeknek a maradiságban állandó gyámolítója legyen, hanem igenis azért, hogy a legjobb igyekezettel és tudással teljesített munkát átvizsgálja és az emberi gyarlóságából kifolyólag tévedésből ejtett hibákat a lehetőségig helyreigazítsa.

Legfőlebb azt lehetne mondani, hogy az igénytelenségem szavait megszivelve és követve, minden szedő lehetne korrektor, ez azonban mellékes körülmény, a melyre egyébként azt felelhetem, hogy tudás és tudás között mindig meglesz a különbség, és ez a fokozati különbség lesz bizonyára az illetékes faktor előtt esetről-esetre irányadó arra nézve, hogy ki legyen korrektor és ki legyen szedő.

És most lássuk, hogy miként fog alakulni az illetékesen gondolkozó és a korrektorra támaszkodó kollegáknak a helyzetök, ha majd a szedőgép, a nyomdász e folyvást kísérő réme a maga igazi tökéletességében és minden vonalon egyszerre csak megjelenik.

A szedőgép tudvalevőleg olyan műszer, melynek tulajdonképeni rendeltetése, hogy ugyanegy időben sokkal többet termeljen, mint az emberi kéz munkája. Ennek a gépnek tehát már a természete kizárja azt, hogy kezelője, a billentyűző, a kézirat rosszasága vagy hasonló ok miatt mellette sokat vesztelgesen, másrészt az általa elkövetett hibáknak a minimumra kell okvetetlenül redukálódni, tudva azt, hogy a gép önti

a sorokat, s csak egyetlen hiba miatt is az egész sort újra ki kell billentyűzni.

Ebből látszik, hogy a szedőgépek mellett csupán olyan sokoldalúlag képzett szakegyén működhetik, a ki értelmiségénél fogva a kéziratokozta s csak a szellem erejével leküzdhető nehézségeket mentől gyorsabban le tudja küzdeni.

Igy állván a dolog, alig képzelhető el, hogy olyan kollegák is állittassanak a szedőgépek mellé, a kiknél erre minden képesség hiányzik s a kik ma is csak erősen a korrektorra támaszkodva tudják magukat a felszínen tartani, s a kiket éppen e miatt a szedőgép fog majd pályájukon még jobban megbénítani.

A mai szedőgépet a nagyobb gondosságot igénylő és időhöz nem annyira kötött munkákra nem igen használhatják. Eddigél csak ott van alkalmazásban, a hol meghatározott és rövid idő alatt nagytömegű munkát kell végezni, tehát a napilapoknál. De e téren is leginkább az óriás nagyságú és apró betűkből készülő angol és amerikai lapoknál örvend leginkább elterjedtségnek.

A szedőgép most még jóformán a mi országunk határain kívül van. Vaskollegánk eddigél még napilapjaink műhelyébe se tehetette be a lábát, és pedig valószínűleg azért, mert az említett nagy lapokhoz képest kis napilapjainknál mai alakjában nyújtott előnyeért behozni nem érdemes, különben nem hiszem, hogy a magyar töke ezt már eddig is kellőleg kizsákmányolni ne törekedett volna.

Van még tehát idő, de sietséggel lássunk a haladás munkájához!

A tökéletes, mindenféle munkánál alkalmazható szedőgép még elég messze van ugyan, de még sem elég messze arra, hogy már a közel jövőben meg ne lephetne bennünket, mert egy ilyennek feltalálása furfangos elméjű amerikaiak és ángliusok állandó és kedvező foglalkozása tárgyát képezi. Legyünk tehát résen, hogy bármikor is ha jön, készületlenül ne találjon bennünket.

Valaki közbevetethné, hogy mindaz, a mit javasolva mondtam, a kompressz-szedőre igenis, de a műszedőre, a kinek munkájában a szakmabeli képzettség és ügyesség viszi a főszerepet, nem vonatkozhatik.

Ez a közbevetés azonban nem volna a legsikerültebb. A szabályt, a melyet felállítani bátor voltam, olyan erősnek vélem, hogy azt egy itt megengedett kivétel már csak gyöngíthetné. Kivétel tehát alóla nincs.

Igaz, hogy a műszedő kevesebb szöveggel dolgozik, de épp azért, ránézvést mindig sokkalta nagyobb blamázs, ha a kevés szövegben követ el tudatlanságból eredő egy-egy nagyobb baklövést.

De meg egyébiránt a műszedő nem lehet biztos, hogy mindig ilyen minőségben fog működni. Éppen-séggel nem lehetetlen, hogy a munkaviszonyok, vagy bárminő, egy és száz ok következtében a szekrényhez állni és mint már mondani szokás: ráhúzni lesz kénytelen. Hogy előállanak és pedig igen gyakran ilyen esetek, csak arra az esetre, mint legjellemzőbbre, utalok, hogy éppen ez történt meg nem is olyan régen Budapest egyik legkitünőbb műszedőjével.

Csak a selejtes értelem, mely előtt sohasem volt

kedves az ideális czélok felé való törekvés, mondhatja tehát, hogy a nyomdásznak általános műveltségre szüksége nincs.

Mi par excellence szellemi munkát végzünk, s csupán ez az, a mi bennünket más szakmabeli munkástársainktól disztingvál. A nyomdász, a ki a tipografia mezején csak gépiesen munkálkodik, az Gutenberg szép művészetében nem egyeb, mint kontár s kontárságának kárát ő maga látja leginkább.

Mi különben, általánosságban szólva, szeretjük magunkat a munkásnép elitjéül feltüntetni, a mi ugyan nem baj, ámde hogy másoktól is ilyenekül ismertessünk el, ahhoz még nem elég, mint sokan hiszik, hogy csak külsőnknek adjuk meg a kellő csint, hanem a földolog az, hogy szépségével a belső ember, a lélek domináljon.

László Dezső.*

(Vége következik.)

Nyomdai egészségügy.

Egyik közelebbi számunkban röviden megemlékeztünk ama szigorú rendszabályokról, melyek Németországban a nyomdai helyiségek belső berendezése és tisztántartása érdekében érvénybe léptek.

E szabályok fogatosítása okoz most nem csekély fejfájást a német nyomdatulajdonosoknak, kik csak nehezen tudnak beletörődni az új helyzetbe. A szaklapok is sűrűn foglalkoznak e dologgal, feszegetve a rendszabályok üdvös hatását, előnyeit vagy némely rendelkezéseinek túlszigorát, illetve állítólagos káros következményeit.

Dicséretes higgadtsággal tárgyalja a kérdést a németországi nyomdavezetők közlönye, a *Graphische Welt*. Nevezett lap feltétlenül helyesli a tisztántartásra vonatkozó új intézkedéseket és emlékeztet a régi időkre, mikor a megszokott némtörődömség miatt a regálistok alsó fiókjában elhelyezett szekrényeket centiméter vastagságú porréteg lepte el, a mely alatt némely félre-eső rekeszekben néha egész egércsaládok tanyáztak; máshol megint pókhálók közt kiszáradt légy- és rovarmaradványokat, nemkülönben »svábokat« vagy »muszkákat«, meg egyéb gyorslábú rovarokat lehetett látni, melyek mind itten aludták békeséges téli álmukat. Megtörtént az is, hogy ily eldugott helyekből patkányürüléket is lehetett a nyilvánosságra hozni.

Vagy vegyünk egy másik képet. Ott áll mellettünk egy utczában a tüdőbeteges kollega, kinek köpése sokszor hetekig fekvé maradt az utca végén, miközben a legyek lakmároztak azon és ekképen a saját egészségünket is komoly veszedelembe hozták.

Milyen másképp lesz mindez ezután, ha minden szedő helye mellett ott lesz a mindennap friss vízzel ellátott köpőláda, külön törülköző és minden tiz személy után tisztán tartott mosdókészülék.

A speciális nyomdászbetegségnek, a tüdővésznek korlátozása érdekében lettek főképen e rendszabályok megalkotva; mint oly szabályt, mely szintén hivatva

* E cikket szerző a Szakkör 1897 évi október hó 24-én tartott havi ülésén olvasta fel. Szerk.

van e tekintetben jótékonyan hatni, ajánlja az egyik cikkíró, hogy a szedők és egyáltalában minden nyomdai alkalmazott, ne viseljen munkaközben papucsot, mert ennek a csoszogása felkavarja a padlón felgyülemelő közveszélyes bacillusokat tartalmazó porréteget; inkább dolgozzanak a szedők mezitláb vagy pusztán harisnyában.

Sok gondot ad a falak tisztántartása is. E tekintetben eltérők a nézetek. Némelyek egyszerű meszelést ajánlanak, mások olajfestékkel való mázolás; ennek eldöntése különben a helyi viszonyoktól függ.

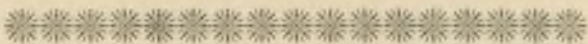
Következnek ezután javaslatok a szellőztetés és kisöprés dolgában.

A szekrények kifúvása minden körülmények közt csak a szabadban történhetik, és nem fiúk által, hanem felnőtt egyének segítségével kell azt végeztetni.

Nagyon helyesen hangsúlyozzák azonban, hogy e rendszabályok mind nem fogják a tüdővész pusztításait korlátozni addig, míg tanoncokul gyenge, alkalmatlan testalkotású fiúkat vesznek fel, kik már önmagukban hordják a betegség csiráit. Azért kívánatos volna, hogy a nyomdában fölvételre jelentkező fiúk ne csak iskolázottságuk tekintetében vizsgáltsanak meg, hanem fizikai rátermettségük iránt is.

Végül melegen ajánlatnak az általánosan ismert óvószabályok, mint a milyenek pl., hogy a munkát hosszú ideig dolgozóruhában és sikkával fejkön végezzük; munkaközben ne vegyünk magunkhoz eledelt, hanem külön helyiségben uzsonnáljunk, persze tisztára mosott kezekkel; a dohányzást, bagózást és burnóztívást is mellőzzük a szekrény mellett. Mindezek után még gyakori fürdőzés is kívánatos.

Látható mindebből, hogy Németországban komolyan hozzáfognak a nyomdai higienia oly sok ideig elhanyagolt állapotán segíteni, a minek csak örvendhetünk, lévén ezek után reményünk arra, hogy idővel nálunk is meg fognak a viszonyok a jelzett irányban javulni.

Egy érdemes művész pályafutása.

Mult október hó 18-án hunyta be szemeit örökre fővárosunk egyik tiszteletreméltó polgára, hazájának jó fia és hivatásának képzett művelője: *Wachtler Fülöp*, budapesti vésnök, tevékeny életének 81-ik évében.

Meg is emlékeztek napilapjaink Wachtler halálakor nyolcz-tiz sorban személyiségéről, mint a 48-as Kossuthbankók rajzolójáról és vésőjéről. Minket nyomdászok azonban nemcsak Wachtlernek ebbeli működése, hanem annak hozzánk közelebb fekvő téren kifejtett művészi tevékenysége érdekel, mely tevékenysége megköveteli, hogy az elhunyt derék művész pályafutását e szaklap hasábjain a megérdemelt méltatásban részesítsük.

Wachtler Pesten született s itt szorgalmával és ügyességével felküzdötte magát a fővárosi 48 előtti johírú vésnök-gárda első képviselői közé. 1842-ben Winter tanítómestere mellett Classohn A., Tietze és Wachtler már önálló műtermekkel bírtak. Mindezek

életrevaló működést fejtettek ki, ők nemcsak pecsét-nyomókat és neveket, címereket vagy monogrammokát vésték ezüst- és aranytárgyakba, de gyakorolták a kőmetszést, a drágakövekbe köszörülték a betűket és címereket is. Azonkívül készítettek könyvkötők számára réz-stanczákat, guilloche-munkákat órafedelek díszítésére és készítettek valóságos ötvösmunkákat is. Kevesen voltak ugyan, a szükségletet azonban szép sikerrel képesek voltak fedezni.

Midőn azután beköszöntött az emlékezetes 48-as esztendő és minden jóra való hazafi azon volt, hogy tehetsége szerint lendítsen hazája szorongatott ügyén, Wachtler abban a kitüntető megbízatásban részesült a magyar nemzeti kormány részéről, hogy a Károly-kaszárnyában hevenyészten felállított bankó-nyomdában a magyar papírpénz rajzát és vésését ő rá bízták, a minnek is dicséretes buzgalommal és — mint a mindnyájunk előtt eléggé ismeretes u. n. Kossuth-bankók ma is bizonyítják — művészi ihlettséggel meg is felelt, ellátván minden egyes jegy-kategóriát a szükséges értékszöveggel, aláírásokkal, az alapnyomatokhoz megkívánt lemezeket pedig aczéba véste és guillochirozta.

Nagyban elősegítette munkájának sikerét *Landerer Lajosnak* szakképzett nyomtató személyzete, utóbbinak üz-

lete első helyen állván abban az időben fővárosunkban a színes, u. n. congrève- és guilloche-nyomásban.

Wachtler az események további folyamában hű kísérelője volt a bankjegysajtónak egészen a világsi gyásznapig, a mikor is Lugoson a Temesbe sülyesztették a sajtót a lemezekkel együtt, a magyar kormány részéről kirendelt ellenőrző biztos, Conlegner tanár parancsára.

Ezek után Wachtler visszahúzódott családja körébe Pestre és itten a betűmetszésre adta magát. A mellékelt ábrán bemutatjuk az általa *Schmidl Károly* fővárosi betűöntőde-tulajdonos rendelkezésére készített három garnitúra angol fajta betűk mintáját, melyből meggyőződhetünk Wachtler ritka metszői képességéről.* Azonban nemcsak közönséges betűket állított elő Wachtler, hanem címbetűket és czirádákat is. (Egyben megjegyezzük, hogy a mintán bemutatott három betűfok-

* Kár, hogy a rendelkezésünkre állott eredeti próbalap avultsága miatt a hasonmások nem mutatnak olyan éles vonásokat, mint az eredetien.

nak matriczái megvannak ma is teljes jó állapotban az elhunyt művész családja birtokában.)

Hazaíás érzületére élénk világot vet amaz epizód, mely az ötvenes években adta magát elő, midőn Wachtler mint betűmetsző tartotta fenn nem éppen fényes viszonyok közt levő nagyszámú családját. Ekkor kapott ugyanis kecsegtető ígéretek mellett meghívást a bécsi bankjegy-nyomdába, mit azonban Wachtler azzal az önérzetes indokolással utasított vissza, hogy az ő keze, mint a híres Kossuth-bankók készítője, nem adhatja magát osztrák bankók előállítására.

Utóbbi években már csak kőmetszéssel, pecsétgyűrűk és effélék vésésével foglalkozott. Halála előtt még tizennégy nappal jókedvben végezte munkáját, leánya, T. M. fővárosi szabómester nejének házi körében; azután idült vesebaja ágyba döntötte, melyből többé föl nem kelt.

Gyerekei közül a legtöbben megelőzték halálában; így 1890-ben vesztette el 38 éves Gyula fiát, ki a budai államnyomdában volt mint vésnök alkalmazva.

Ennyiben kívántunk megemlékezni e nagytehetségű férfúró, ki mint derék hazafi és művész, de egyéb dicséretre méltó tulajdonságainál fogva is kivívta magának embertársai nagyrabecsülését és emlékének kegyeletteljes fönntartását.* F. K.

Petit

Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? quem ad finem sese effrenata iactabit audacia? nihilne te nocturnum praesidium palatii, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil consensus bonorum omnium, ni-

Garmond

Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? quem ad finem sese effrenata iactabit audacia? nihilne nocturnum palatii praesidium nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil

Cicero

Quousque tandem abutere, Catilina patientia nostra? quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? quem ad finem sese effrenata iactabit audacia? nihilne te nocturnum praesidium palatii, nihil urbis

Wachtler Fülöp által 1854-ben metszett betűk mintái.

Szakkérdések és feleletek.

Körünk utolsó havi ülésén indítvány tétetet az iránt, hogy a *Grafikai Szemlében* ujmassék föl az a rovat, melynek keretében rövid szakkérdéseket lehet fölvetni, illetve az azokra adandó válaszokat lehet megtenni, szabad teret engedve úgy a kérdések föltevésénél, mint az azokra adható válaszoknál, ha ez utóbbiak egy kérdésről több felől is tétetnek meg, minden szaktársnak.

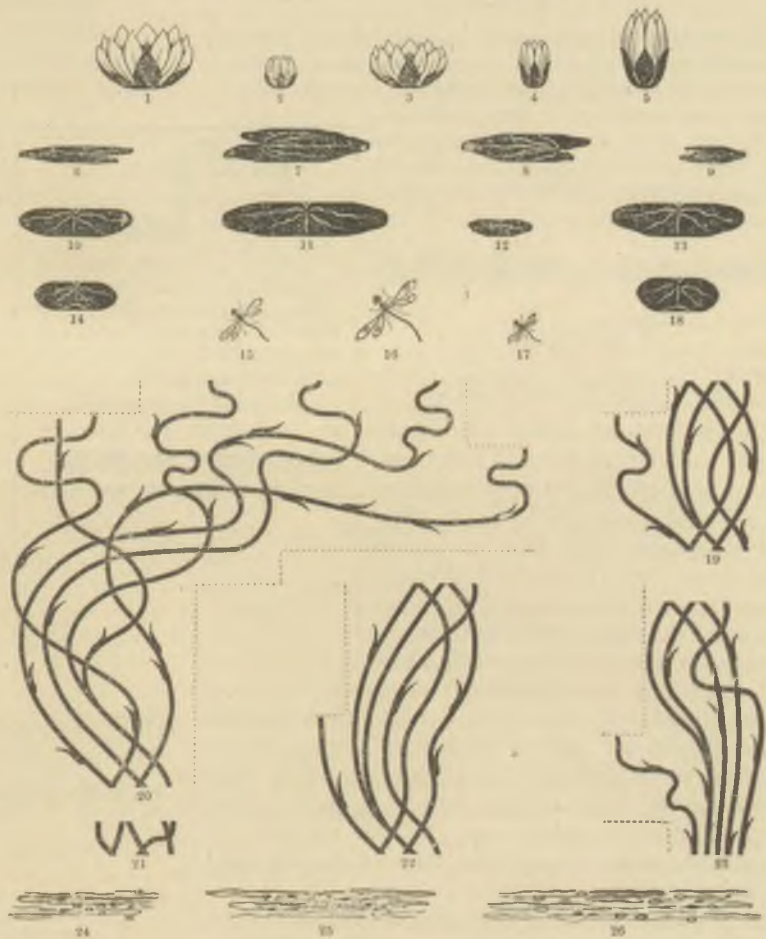
* Mint jellemző adalékot Bécs város némely k*reinek határtalan gyűlöletét illetőleg hazánk minden még oly csekély ügye-baja iránt, felemlítjük, hogy a Bécsben megjelenő ismert irányú *Reichswehr* című napilap is megemlékezett a maga módorában Wachtler elhalálozásáról, gúnyosan jegyezvén meg, hogy a híres Kossuth-bankók készítője ime meghalt Budapesten ország-világtól elhagyottan, nagy nyomorban. Miután Wachtler, ha nem is földi javakban bővelkedve, de igen tisztességes, rendezett viszonyok között, családja és polgártársai tiszteletétől környezve, élt mindvégig, családja gondoskodni fog e tendenciózus hazugság helyreigazításáról.

Vizi rózsák

77. sorozat.

EREDETI GYÁRTMÁNY.

Az egész sorozat 26 darabból áll.

Egy sorozat (kb. 2 $\frac{1}{3}$ kiló) ára 25 márka. Az egyes darabok a jelig ki vannak vágva.

JULIUS KLINKHARDT

LIPCSE.

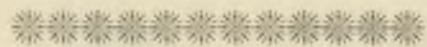
Midőn a havi ülés által pártolólág fogadott ezen indítványt készséggel teszszük magunkévá, felszólítjuk Körünk tagjait és folyóiratunk többi olvasóit is, hogy segítsenek ezt a rovatot minél élénkebbé és tanulásosabbá tenni. Azt hiszszük, hogy — ha csak egy kis érdeklődés is mutatkozik — ez a rovatunk közkedveltségre fog szert tenni, s a mig a kérdéseket rövidesen tisztázni nyujt alkalmat, addig impulzust ad azoknak a szaktársaknak, kiknek tapasztalatuk megtehetségük is van, a felmerült kérdésekben a közösség okulására, minél gyakrabban megnyilatkozni.

Eddig két kérdés érkezett be hozzánk, melyeket ama reményben teszünk közzé, hogy jövő számunkban már sokkal több és fogasabb kérdéssel is fognak t. olvasóink találkozhatni.

Kérdések.

1. Ha valamely munka német szövegű, de latin (antiqua) betűvel szedetett, helyes-e, hogy a levonaton a korrekтура német (fraktur) betűvel eszközöltetik a korrektor által?

2. Szükséges-e, sőt megengedhető-e, hogy egy folyóiratnál, mely kompressz szedéssel van előállítva, minden 20—25 sornál egy térszót alkalmazzunk a »szedés biztonsága« szempontjából?

Pályázat hirdetés-szedésre.

A berlini *Langenscheidt-féle könyvkiadó vállalat* és az ugyanott megjelenő *Deutscher Buch- und Steindruck* című szaklap szerkesztősége együttesen pályázatot irnak ki a mellékleten bemutatott hirdetés szedésére, alkalmat adandó a pályázat köznapi tárgyával szélesebb köröknek tehetségük bemutatására, a mi azon előnnyel jár, hogy a pályázóktól nem kívántatik nagy művészi invenczió, hanem elég a kitűzött feladat szerencsés megoldására egy szembeszökő, alapjában véve azonban mégis egyszerű és a kivitelben sem nagy nehézségeket okozó alkotás; szóval a választott téma a praxis köréből való s annak is akar szolgálni és ezért csak elismerésreméltó a fentnevezett két czég vállalkozása.

A pályázat közelebbi föltételei következők:

A bemutatott, régi alakjában előállított hirdetés-szöveg 45 milliméter szélességben szedendő. A hirdetés hossza nincs meghatározva, azonban 80 milliméter maximális hosszúságon túl ne terjedjen. Mindennemű *lérmegtakarítás* a pályázó előnyére fog betudatni.

A szövegen kívül a hirdetés még 40 milliméter széles és 15 milliméter magas vagy megfordítva 40 milliméter magas és 15 milliméter széles üres hézaggal bírjon, a netán szükségessé válendő további közlemények elhelyezésére.

A vázlat vagy szedésben, vagy pedig edzésre (nem autotipia) alkalmazva lehet előállítható. A mellékelt

szöveg egyes részei kivághatók és tetszés szerint felhasználhatók.

Megjegyzendő, hogy a hirdetés nagy példányszámú nyomtatványokban jelenik meg, melyek legtöbbsnyire rotációsgépen állíttatnak elő.

A tervek beküldési terminusa 1897. évi deczember hó 31-ével van megállapítva; a szokásos jeligével, valamint a beküldő nevével és címével ellátott, a jeligét külön feltüntető küldemények zárt boríték alatt ezen határidőig a *Deutscher Buch- und Steindruck* szerkesztőségéhez (Berlin, W 57, Dennewitz-Strasse 19) címzendők. Szabad ugyan több tervezetet is beküldeni, azonban egy beküldő csak egy pályadíjat nyerhet el.

A pályadíjak következők:

első díj	--- --- --- --- ---	100 márkával,
második díj	--- --- ---	50 »
harmadik díj	--- --- ---	25 »
negyedik díj	--- --- ---	25 »

A pályázatot kiíró kiadóhivatal azonkívül kész további sikerült tervvázlatokat meggyezés szerint átvenni.

A kitüntetésre nem érdemesített vagy meg nem váltott vázlatok kívánatra visszaküldetnek, esetleg a nyomdász-körök gyűjteményeinek átszolgáltanak. Előzőleg azonban rövid ideig közszemlére fognak bocsáttatni Berlinben.

Pályabírák a következő szakérők fognak szerepelni:

Hoffmeister Henrik, nyomdai műintézet-tulajdonos *Lipcsében*;

Königsmann L., nyomdai művezető *Gráczban*;

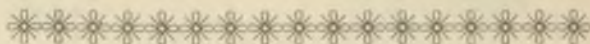
Langenscheidt G. F. Károly, könyvkiadó *Berlinben*;

Morgenstern Ernő, lapszerkesztő *Berlinben*, és

Tanay József, nyomdai művezető *Budapestben*.

Ajánljuk hazai szaktársaink figyelmébe a pályázati felhívást, annál is inkább, mert meg vagyunk győződve,

hogy akárhányan hazai szakérőink közül sikeresen fogják a versenyt kiállani a nemzetközi mérkőzésben.

CSARNOK.

Visszapillantás tizenháromhavi utamra.

(Folytatás.)

Klagenfurtban az ogynapi ott tartózkodás alatt megismerkedtem néhány kollegával, a kik közül három velem jött Olaszországba. Ezek: egy horvát, egy hamburgi német, egy elszász-lotaringiai francia-német, a ki mindent szeretett, csak németül beszélni nem, szintén épp oly lázban voltak, akárcsak magam. Hah! Mily reményekkel voltunk tele, mily büszkén mondogattuk, hogy ebből vagy abból a városból fogunk irni majd ismerőseinknek és hogy ezek majd mily irigyen fogják mondogatni: »miért is nem vagyok én is ott!« De más volt a sors részéről számunkra rendelve.

Az egy napi tartózkodás letelte után megindultunk — most már négyen — Villach város felé; útközben még az igazán gyönyörű wörthi tóban megfürdöttünk és gyönyörködöttünk a teljes pompájában ragyogó természetben: hiszen ki tudja, látjuk-e még e gyönyörű vidéket valamikor! Éjjelre Velden fürdőhelyen voltunk beszállásolva egy derék parasztagazdánál, a ki megengedte, hogy a padláson a szénában aludjunk, vacsorára vöröshagymát és érett túrót, reggelire tejet és kenyeret adott ingyen, a min mi valamennyien csodálkoztunk, mert az ily fürdőhelyeken meg kell mindent *duplán* fizetni.

Másnap délután Villach városba értünk, hol két nyomda van, és a hol az ottani 8—10 szaktárs által fentartott kör látott el bennünket ingyenszállással és vacsorával. Villach volt az utolsó város, a hol német nyelvet hallottunk; innen kezdve már csak a szlovén és olasz nyelvet fogjuk hallani a határig, a honnan mindenfelé csak olasz lesz az uralkodó nyelv.

Hanem ki is tettünk magunkért Villachban! Bekebeleztünk néhány »gulyás«-t és hegyibe öntöttünk meglehetősen sört. Csak úgy két óra felé éjjel után bújtunk be az ágyba. De még akkor sem volt valami nagy kedvünk a lefekvéshez, és nem is mentünk volna, ha a vendéglős nem tartotta volna azt czélszerűnek. Az ottani szaktársak igazán magyaros vendégszeretettel fogadtak bennünket; mindegyikünknek a saját anyanyelvén kellett énekelni, s habár nem is értették meg, hogy mit is énekelünk, azért mégis élvezettel hallgatták dalainkat. Majd előadásokat rendeztünk, kuplékat énekelünk, táncoltunk, szóval mulattunk.

Másnap reggel búcsút vettünk Villach várostól és elindultunk a határ felé.

Három nap alatt leértünk Pontafel határvárosba, a melyet csak egy hid választ el Pontebba olasz várostól. Büszkén lépdeltünk át a határt képező Tagliamento hídján, a hol mindjárt nyakoncsipett bennünket két »carabineri« és »pas a portu« kért.

Odaadtuk nekik munkakönyveinket, mert útlevelel egyikünkönél sem volt; a munkakönyvekkel meg voltak elégedve, mert sok »bélyeget« láttak benne és ez, úgy látszik, imponált nekik, mert minden további kérdészködés nélkül »avanti«-t mutattak és mi tovább mentünk. Hátra volt még az olasz fináncz, a kit német szaktársunk találóan »Grenzjäger«-nek nevezett. Ez már szemtelenebb volt és minden áron pinklink tartalmát akarta látni, mit megmutatván neki, tovább eresztett. Csak az egyik szaktársunk által magával vitt sorzóval (Winkel) nem volt megelégedve; mi azt neki az előtte érthetetlen német és francia nyelveken kezdtük magyarázgatni, de miután így se értett meg és sehogy sem bírt velünk boldogulni, hát ott hagyott a faképnél.

Itt voltunk tehát, a szép Olaszországban! Első dolgunk az volt, hogy bementünk egy vendéglőbe és megittunk vagy két liter olasz vörös bort, miközben pénzünket beváltottuk olasz értékűre.

Pontebbából többfelé ágazik szét az út s így tört olasz nyelven kérdeztük a legelső arra jövő embertől:

— Signor, è questa la via per Udine?... (Uram, ez az út vezet Udineba?)

— Igen, igen, volt a válasz.

És így aztán elindultunk.

Utunk az első pár napon át egy véget érni nem akaró hegyszoroson vezetett egészen Gemonai; itt láttuk az első olasz nyomdát. Bementünk abba. De mily nagy volt meglepetésünk, mikor annak berendezését megláttuk! Képzelsenek magunknak egy szobát, abban egy kénisajtót, egypár regálist, a melyek előtt néhány szedő ugrált ide-oda, mintha csak tüzön állnaanak. Egészen másmilyennek képzeltük ezt a nyomdát a cím után, mely valóságos plakát volt.

Nagy nehezen értésére adtuk, hogy tipografok vagyunk

és tagjai az *Associazione tipografica italiana*nak, mire aztán az ottlevő nyomdatulajdonos azzal válaszolt, hogy a nyomdából kidobott minket és *carabincrikkel* fenyegetődzött.

E nem várt fogadtatás után átballagtunk az átellenben levő másik nyomdába, s itt, miután elmondtuk, hogy mi járban vagyunk, odaállítottak minket a szekrényhez, markunkba nyomtak egy vinkelnek nevezett micsodát és értésünkre adták, hogy tegyük le a vizsgát, vajjon nyomdászok vagyunk-e igazán, mert nem hiszik, hogy oly szép ruhában nyomdászok járhatnak, mint mi vagyunk. Nem nagyon lehettek megelégedve szedésünkkel, mert elszedve tőlünk a vinkeleket, markunkba nyomtak 5—5 centesimit (2 kr.) és kiteszkoltak az ajtón.

Ezzel fogalmat alkothattunk magunknak az olasz nyomdászok intelligenciájáról. Mi többé-kevésbé hosszabb ideig voltunk már úton (én már négy hónapja) és a nyomdatulajdonos úr azt mondta, hogy mi nem lehetünk nyomdászok, mert »szép ruhánk van«. Hát hogy járnak az olasz nyomdászok? Ezekre a választ megkaptuk Udineban. Itt van 12 nyomda. Van vagy 18 munkás benne alkalmazva, a kiket ha az ember figyelmesen szemügyre vesz, ugyancsak szép véleményt alkot magának a többiről is. Egyik rongyosabb volt, mint a másik. Arra a szóra, hogy mi utazó nyomdászok vagyunk, egyenkint szépen eltűntek s nem sokára egyedül voltunk a nyomdában.

Ezek a jó szaktársak valószínűleg azt hitték, hogy mi talán meg akarjuk őket pumpolni. Távoztunk ebből a nyomdából és mentünk a másikba. Itt, hogy a zavart kikerüljük, mindjárt azzal álltunk elő, hogy:

— Dove è il cassier la Federazione? (Hol található az egyleti pénztáros?)

Ekkor előjött egy alacsony, zömök emberke, bemutatta magát, hogy ő az utipénztárkezelő és a legnagyobb udvariassággal kérte nyugtakönyveinket. Odaadtuk neki; ő kifizetett minket és elbocsátott. Este a színházban találkoztunk vele, a honnan elvezetett minket egy vendéglőbe, ott megvendégtelt sült hallal és borral. Onnan elkísért az *Asilo notturno*ba, hol ingyen kaptunk kitünő szállást.

Három nap mulva Velenczében találtuk magunkat. Itt három napig tartózkodtunk. Ezt az időt pompásan használtuk fel és talán még tovább is maradtunk volna, ha nem ürül ki a zsebünk.

Velenczében egészen más nyomdászokra is akadtunk, mint eddig. Barátságosak voltak, megmutogattak mindent; velünk jöttek a városba is, és nem hagytak el, csak éjjelre. Minden nevezetességre figyelmessé tettek; elmondták a városban levő egyes nevezetesebb dolgok, szobrok, épületek történetét, meghívtak gondolázni és este a távozó katonaság részére rendezett ünnepségen is velünk voltak. Az az ünnepség Umberto király névnapjával volt kapcsolatban, a katonaság pedig Afrikába utazott.

Életemben ez volt az első népünnepély, melyet nagy-szerűnek neveztem. A fényes kivilágítás, a tavon rendezett tűzijáték, a gondolázók nagy tömege emlékembe hozták a nagy, híres Velenczéről olvasott dolgokat, melyeket csak mesének gondoltam. Az utolsó nap estőjén szaktársaink a »sóhajok hidjára« vezettek és elmesélték annak történetét és az ahhoz fűződő mondákat. Itt sóhajtoztunk mi is, és megpedig azért, mert nem volt már pénzünk és mert távozni voltunk kénytelenek ebből a városból, a hová oly nagyon vágytunk.

Velenczei szaktársaink még egy búcsúlakomát is rendeztek a tiszteletünkre, a melynek befejezte után felkerestük szállásunkat, az *Asilo notturno*t.

Másnap távoztunk Velenczéből. Ezután az onnan 38 kilométernyire fekvő Páduába értünk. Itt kifizető-hely lévén, ismét pénzhez jutottunk.

Páduát is nevezetességei megtekintése után csakhamar

elhagytuk. Innen Vicenzán át három nap alatt Veronába értünk, hol elért minket a nemezis.

Alig hogy betettük a városba lábunkat nyakoncsipet két fegyveres carabinieri és minden további kérdezősködés nélkül bezártak.

Nem akarom olvasómat untatni azzal a történettel, illetve ama viszontagságokkal, a melyek minket értek. Röviden fogom azt előadni.

Amint a carabinieri állomásukra kísérték, megmotoztak, elszedtek tőlünk minden néven nevezendő holmit, a mit csak találtak nálunk, azután egy külön kis szobában helyeztek el. A szoba meglehetősen barátságos lett volna, ha nem áll a berendezés pusztán egy »pricsni«-ből, egy vizes korsóból és egy bizonyos czélra szolgáló faedényből, a mely nem éppen kellemes szagot terjesztett. Az ajtó két ujnyi vastagságú vasból való volt és kívülről óriási zárral volt oltva.

Ez új lakásunkban három napig voltunk. Ez idő alatt csak egyszer »hallgattak ki«, a mikor is, miután nem tudtuk magunkat kifejezni elég érthetően, hogy kik vagyunk és mit akarunk, lefénnyépezve, ismét békében hagytak.

A harmadik napon kihalásztak az oduból és elláttak vasból készített karpereczekkel. E műtét végrehajtása után kikísérték az állomásra és így vonattal utaztunk — Velenzébe. Érdekesnek tartom felemlíteni az utazást; mert nem egy személyszállító kocsin, hanem egy külön e czélra készült tolonczkocsin utaztunk. E kocsi berendezése körülbelül olyan, mintha egy közönséges vasuti teherkocsit hosszában két részre osztunk, középen egy szűk utcát hagyva, az utcákat azután jobbról-balról úgy osztjuk be rekeszekre, hogy egy-egy rekeszben épp egy ember ülhet ugyan, de meg nem mozdulhat.

Egy szóval a kocsi berendezésére majdnem olyan, mint egy állatsereglet szállító-kocsija.

A kocsikban persze szintén meg voltunk bilincselve. Velenzében egy nagy, csillaggal ellátott zöld kocsit várt bennünket, a melyen behajtottunk a — fogházba.

Még álmodni sem mertem volna pár nap előtt, hogy Velenzét így kell viszontlátni.

Velenzében nyolcz napot, majd innen az előbb említett módon távozva, Udineben három napot töltöttünk. Udineből távozva, nem volt már több közbeeső állomás, hanem egyenesen az osztrák határra szállítottak minket. S itt — megmutatva a csak pár hét előtt elhagyott, Ausztriát Olaszországgal egybekötő hidat — szabadon eresztettek.

Nem volt egyéb hátralevő teendőnk, mint visszamenni Klagenfurtba, hol iszonyú hahotával fogadtak, gúnyolódva, hogy hát csak eddig tartott-e az olaszországi utazás? Mit csinálnak a nápolyi koldusok? s más ehhez hasonló kérdésekkel faggatva.

Klagenfurtot ez egyszer hamar meguntuk, és távoztunk — ismételve Villachon át — Brixenbe. Ez az út tizenegy napig tartott. Útközben — Villach kivételével — Spittal, Lienz és Brunceken akadtunk egy-egy kis nyomdászkára, a melyek nagyon szegényesen voltak berendezve. Az út hosszúságáért kárpótolva voltunk a vidék gyönyörűségével.

Venkovits Károly.

(Vége következik.)

Fólhívás Magyarország nyomdászaihoz!

A jövő esztendőben üli meg hazánk dicső szabadságharcának félézredes évfordulóját. Társadalmunk minden rangú és rendű tényezői előkészületeket tesznek újabbkori nemzeti történetünk emez emlékezetes fordulópontjának méltó megülésére. Kétséget nem szenved, hogy a magyar nyomdászatnak és annak amaz időbeli tagjainak szintén

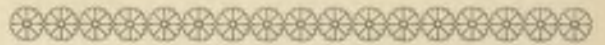
jutott elég nagyfontosságú szerep állami létünk e fényes és egyuttal gyászos kimenetelű drámájában. Hogy a nyomdász-ság e korszakbeli működése majdan a valósághoz lehetőleg hű megismertetésben részesüljön egy később megírandó hazai nyomdásztörténeti munkában, elérkezettnek látom az időt, a még életben lévő, az 1848—49-ki eseményeket keresztlélt szaktársakat felszólítani, hogy e két évbéli élményeiket rövid vonásokban velem közöljék, legyenek azok még oly csekélyeknek látszók, s hogy ha csak némiképp vetnek világot az akkori nyomdászviszonyokra. Főlkérem tehát mindazokat, kik akár mint szabadságharcosok, akár a nyomdában, mint üzlettulajdonosok, szedők, nyomók vagy tanoncok vettek részt a nemzeti küzdelemben, hogy fenti kívánságomnak jelen év végéig, azaz 1897. december 31-éig szíveskedjenek eleget tenni.

A beküldött anyagot kellő feldolgozásban közzé fogom tenni és e közzététel által vélem czelomat — t. i. hogy egy körülményes nyomdásztörténeti munka írójának nehéz feladata meggyőzéséhez legalább az adatok gyűjtésével hozzájáruljak — elérhetni.

Kérem szaktársaimat ez ügy lelkes felkarolására és minél szélesebb körökben való terjesztésére.

Czímtem: Budapest, V., Hold-utca 7.

Firtlinger Károly.

VEGYESEK.

December elsejétől kezdve az Évkönyvre már csak **70**, illetve vidékre **77** krajczáros előfizetéseket fogad el lapunk kiadóhivatala. Felkérjük tehát a gyűjtőket, hogy az előfizetési pénzeket addigra okvetlenül beküldjék, mert másként ők is 70 krajczárt fizetnek.

A Szakkör bálja jövő évi február hó 26-án (szombaton) lesz az Andrássy-úton levő VI—VII. ker. kör diszes nagytornóban. Azt hisszük, hogy már maga a jővő helyiség is biztosítja a bál sikerét.

A főnökök egyesülete múlt hó 29-én tartott ülésén elnöke *Emich Gusztáv* indítványára elhatározta, hogy 1848. márczius 15-ikének ötvenéves fordulónapját meg fogja ünnepegni s az elnökre bízta az előintézkedések megtételét.

A székes fővárosi házinyomdának jövő 1898. évi kiadási budgetje a fővárosi költségvetésben a következő számokkal szerepel: I. Személyi illetmények. Egy gépmester havi 60 frttal = 720 frt. Egy segédmunkás havi 40 frttal = 480 frt. Egy berakónó havi 30 frttal = 360 frt. Egy szedő (egyszersmind korrektor) havi 80 frttal = 960 frt. Egy stereotípőr havi 60 frttal = 720 frt. II. Dologi kiadások. Egy nagy gyorsajtó és motor 4000 frt. Az 1897. évben megvett betűkészlet 800 frtnyi árának végrészlete 600 frt. Különféle anyagok 2000 frt. Stereotípiái berendezés 400 frt. Villamos szállító a pénzében 100 frt. Villamárám bérlete 500 frt. Összesen 7600 frt. Együtt 10.840 frt.

A Kincses Kalendárium 1898-iki évfolyama megjelent. Tartalmáról — mely még gazdagabb a tavalyinál — osztatlan elismeréssel nyilatkozott a napisajtó, s így mi csak a nyomdai kiállítás csinoságáról emlékezünk meg, mely úgy a jól felhasznált nagysokaságú és szép betűanyag kifogástalansága, mint a nyomás egyenletességével dicsőreget érdemel. A minden tekintetben gyakorlatiasan berendezett könyv szemrevaló kötésében becsületére válik a Budapesti Hírlap nyomdájának.

Október hó végével megszűnt a Szabad Szó című napilap, olvasó közönségének rohamos apadása következtében. Mi megengedjük, hogy az újabb időben sűrűn keletkezett krajczáros és ingyenes lapocskák is hozzájárultak a Szabad Szó bukásához, de főlképen mégis csak annak tulajdonitjuk azt, hogy nevezett lap abbahagyta az első oldalán megszokott illusztrációinak színes nyomását. A lap olvasói nagyrészt a színes képek miatt vették azt és ezek megszűnése után elpártoltak tőle. Különben azt hisszük, hogy a krajczáros literatura saját magának lesz sirósója.

Százharminczkét esztendő üzlet jutott csödbe a fővárosban. A régi Orczy-háznak király-utczai részén van a *Lówy M. E. fia* czég könyvkereskedése, a mely mint zsidó könyvek és egyházi szerek árusítója külföldön is ismeretes. A czég alapítója, *Lówy Efraim* volt az első zsidó, a kinek Magyarországon engedelmet adtak, hogy zsidó könyveket árusíthasson. Első üzletét Pozsonyban nyitotta meg 1765-ben. Rövid idő alatt föllendült s az összes levantei kereskedők tőle vásároltak. 1809-ben Pestre költözött, a mely az exportra alkalmasabb hely volt. A mikor *Lówy Efraim* 1815-ben meghalt, Márkus fia vette át a virágzó üzletet. Utódja, *Lipót* 1865-ben ünnepelte meg a czég százéves jubileumát, a mely alkalommal a király a koronás arany érdemkeresztel tüntette ki. 1876 óta az alapító déd-unokája, *Lówy Ignác* vezeti az üzletet. A mostani tulajdonosnak sok érdeme van; az imakönyveket és a bibliát magyar nyelven adta ki. Árúit még Ázsiába és Dél-Amerikába is szállították s csak néhány hónappal azelőtt vittek tizenöt-ezer vallásos könyvet New-Yorkba. Az ősrégi firma bukását a keleti zavarok okozták; a Balkán-államok hitelviszonyai megromlottak, a czég sok adósa tönkre ment s magával rántotta a budapesti nagykereskedőt is.

Az országos képtár metszgyűjtemény-kiállítása, mely kedden, csütörtökön és szombaton délelőtti 9 óráig 1 óráig áll nyitva a nagyközönség számára a M. Tud. Akadémia épületének II. emeletén, mindenképen megérdemi figyelmünket. E napokban történt látogatásunkkor gyönyörű műlapok voltak kiállítva a rézmetszés nagymestereitől, valamennyi művelt nemzet köréből, a XV. századtól egész a jelen század clejéig. Láttunk remekmunkákat *Cranach* Lukácstól, *Dürer* Albrechtől, *Rembrandt*ól, *Schongauer* M., *Mantegna* A., *Callot* J., *Raimondi*, *Hogarth*, *Chodowiecki* és más nagyírú művészekétől. Valóban, nem volna kárba vesztett vállalkozás, ha illusztrált folyóirataink szakszerű ismertetés kíséretében mutatóványokat közölnének e jeles gyűjteményről.

A **Magyar Kereskedelmi Múzeum** városligeti állandó kiállításának a megnyitás napjától, augusztus hó 6-tól augusztus hó végéig, tehát három hét alatt 21.736 látogatója volt, mely számból a hétköznapokra átlag 636, az ünnepnapokra átlag 1345 látogató esik. Szeptember hó 1-től kezdve a látart nyitva van d. e. 9—12 óráig, d. u. 3—1/2 óráig és pedig az esti órákban villamos világítás mellett, melynek fényességét és imponáló hatását napról-napra növelik az egyes kiállítók által külön berendezett elektromos lámpák. Az iparcsarnok látogatása ingyenes, kivéve az ünnep- és vasárnapok délutánját és az esti órákat, a mikor is a felügyelet érdekében 20 fillérvény belépődíjat szednek. Hogy vasárnap délután is szednek belépődíjat, a mikor a munkásembernek leginkább van módjában magát a múzeum látogatása által kiképezni, nem tartjuk sehogyszem helyesnek.

Új világító szer. A fővárosi iparosok körében *Türr Rezső* mérnök kísérletekkel egybekötött fölolvasást tartott az aceten-gázzól. Elmondotta e gáz mibenlétét, megnyugtatót mérlegatása és robbanékonyasága iránt. Vázolta a gáz előállítását, még pedig annak különféle módjait s azután rátét saját találmányára: a *Türr*-féle készülékre, melynek előnyei a következők: 1. A termelést bármely perczen meg lehet szüntetni. 2. A készülék alig hevül át. 3. A nyomás a megszabott határt túl nem lépheti. 4. A robbanás lehetetlen, mert a készülék nyitva van. 5. Dugulás nem történhetik, tehát baj nem eshetik. 6. A termelés a kívánság szerint alkalmazkodik. 7. Fölszeges a gázmotor. 8. A készülék 0.5 liter minden más készülékénél. Az aceten-gáz világító hatásának fokozására *Türr Rezső* lámpákat is szerkesztett, melyekre *Auer*-égit lehet alkalmazni lámpahenger nélkül. A készülék fűtésre és főzésre is használható. A *Türr*-féle égit — *Auer*-féle izzó alkalmazása esetén — 14 gertyafényhez 2 1/2 liter gázt fogyaszt, a mi 1/4 krajczárba kerül, vagyis a megtakarítás a közönséges gázzal szemben igen nagy.

Az egri érseki liceumi nyomda vezetésében — mint halljuk — változás állott be, a mennyiben *Tóth István*, ki 1859 óta e nyomda igazgatója, ezen állásától visszalépett és helyét a fővárosban köztisztviselőben álló *Cserhalmi Péter* szaktárs foglalta el.

Forster Rezső miskolci és *Wesselényi Géza* kassai nyomdáikat egyesítették, illetve egy czég alatt folytatják mindkét nyomdát, melyek mindenike könyvkötéssel és hirlapkiadó-vállalattal van egybekötve. A czégbe fölvetették *Klein Samut* és *Ludvig István* is, kik eddig alkalmazottjaik voltak az említett üzleteknek. A jó hirben álló egyesített czégnek haladást és jó sikert kívánunk!

Divald Károly, volt negyvennyolczas honvéd és eperjesi fényképész, 67 éves korában meghalt Eperjesen. Divald tulajdonképen a gyógyszerészséget tanulta és csak később adta rá magát a fényképészségre. Mint ilyen, külföldön szerzett magának bővebb tapasztalatokat és később Eperjesen nyitott országos híru fényképészeti műtermet. Ő volt az első, a ki hazánkban meghonosította a *fénynyomást* és a *Tátráról* felvett sikerült reprodukciói nagy kelendőségnek örvendtek és örvendenek még ma is. Evekkel azelőtt még az Akadémia, Természettudományi Társulat és más fővárosi előkelő intézetek is ő hozzá fordultak megbízásaikkal, mert az ő fénynyomatai sok tekintetben felül is múlták a külföldi termékeket. Pár esztendővel azelőtt üzletét két fiának: *Károlynak* és *Lajosnak* adta át, a kik azt *Divald Károly Fiai* czég alatt vezették tovább; de a *Tátra*-felvételeket és a vidéki tájképek sokszorosítását ezután is ő maga végezte és ő is értékesítette. Ő adta ki a *dr. Szendrői János* által szerkesztett a *Képzőművészet Remekai* című díszes munkát is magyar, német és lengyel nyelven, a mely azelőtt 15 évvel nagy tetszésben részesült és igen szép kelendőségnek örvendett. E mű négy nagy kötetből áll, a melyet később fiai két kötetre összeszerítva, a jelesebb képkekkel ellátva akartak újra kiadni, de ebből már csak az első kötet jelent meg, a másodikat nem adták ki, mert nem akadt rá elég előfizető. Ugyancsak ez a czég adta ki *Hamerlingnek* *Ábrányi* által fordított remek díszművet: *Ámor és Psyché*, a melyhez a képeket szintén ő csinálták, részint fénynyomás, részint fotocinkografia útján.

Bécsben az új osztrák polgári perrendtartás életbeléptetésével összefüggő összes nyomtatvány-szükségletet az igazságügy-miniszter rendelete következtében az ottani államnyomda állítja elő, melytől egyedül lesznek e nyomtatványok kaphatók jövő 1898. évi január 1-jétől fogva. E monopolisztikus rendelkezés folytán Ausztriában a magánnyomdák érzékeny csapást szenvednek, miért is a lajtántúli monarchia tizenhat nyomdászgremiuma egy közös petícióban e káros intézkedés megszüntetését kéri a kormánytól. Erre azonban vajmi kevés a remény, mivel az államnyomda a szükségelt nyomtatványok javarészét már elkészítette s így az osztrák nyomdatulajdonosok valószínűleg elesnek egy számottevő munkától.

Vizi rózsák. Mai számunk 185. oldalán láthatják olvasóink a *Julius Klinkhardt* lipcei betűöntője által készített *vizi rózsá* nevé díszítőanyag egy sorozatát, a mely 26 különféle darabból áll és összeállítva igen csinos dolgokat lehet azokból produkálni. A körzetdarabok mellett látható pontozott lénia azt mutatja, hogy mennyire vannak a nagyobb darabok kívágyva, a mi már magában is sokkal praktikusabbá teszi a figurákat, mintha tömött öntésűek lennének és szorultságból azokat az illető szedőnek magának kellene úgy a hogy lereszteni. A külföldön már oly hamar felkapott díszítőanyagot ajánljuk azok figyelmébe, a kik szeretik az ilyen kevésből kikerülő és mégis sokat mutató divatos díszítőanyagot. A czég éppen most küldött szét mintakönyvet az újabb modern díszítőanyagokból, igen sok csinos és hasznos dolgokból összeállítva. *Klinkhardt* a lipcei kiállításon az aranyéremmel lett kitüntetve.

Krause Károly lipcei gépgyáros a *lipcei* iparkiállításán gyártmányai kitűnőségeért a szász királyi állami éremmel lett kitüntetve.

Bong Rikhard, a *Moderne Kunst* művészi kivitellü berlini képes folyóiratnak kiadója és jeles fametsző, október hó 23-án ülte meg üzletének negyedszázados fennállását. Nevezett lapon kívül *Bong* műintézetében még a *Zur Guten Stunde* és *Für Alle Welt* című hasonírányú havi füzetek jelennek meg.

A *Klein, Forst & Bohn Nachfolger* johannisbergi gépgyár működésének történetét ötvenéves fennállása alkalmából egy rendkívül díszesen kiállított emlékkönyvben adta ki. Szerzője az emlékkönyvnek *Goebel Tiadar*, ismert szakíró,

ki élénk képét adja a gyár multjának. E szerint a gyár alapítói két nagytehetségű lakatoslegény, *Forst János* és *Klein János* (Forst szül. 1814-ben, † 1879-ben, Klein szül. 1819-ben, † 1896-ban), kik mint ilyenek a bécsi Sigl-féle gyárban elsajátították a nyomdai gépek előállításának művészetét és ezután közösen megalapították a mai virágzó ipartelepét. A nagy negyedréti könyvet számos kitűnően nyomott illusztráció díszíti; a szövegből pedig megtudjuk, hogy a gyár fennállásától fogva 3000 nagy és 589 taposó (*Lilipul*) sajtót állított elő, melyek az egész művelt világon elterjedést találtak, a mely szép eredmény csak természetes, minthogy tudjuk, hogy a johannisbergi gyorsajtók kiváló hasznavehetőségük miatt mindig jóhírnévnek örvendtek.

Fess kollégáknak valókat keresnek a Cséry-féle szemétszűrésben, még pedig a következőképen megszerkesztett sorok alakjában: »Polgárit végzett *egészséges* kisasszonyok, kik a betűszedést exszisztenciájuknak akarják választani, *kezdelleges* fizetés mellett alkalmazást találnak. (911.)« Szégyelje magát az az éhenkórász, a ki *egészséges* és jobb sorsra érdemes leányokat akar *kezdelleges* fizetéssel tönkretenni azért, hogy az ő századvégi elrugaskodott szörny-szülött ideáját megvalósítva lássa. Tessék a nyomdász-egyletbe menni, van ott vagy 300 munkanélkül levő *egészséges* és beteges szedő. A polgárit végzett kisasszonyok különben is fűtyülnek az ilyen otromba módon kitett csapdára.

Berlinben kénytelen volt derekát beadni ama »díszes« vállalat, mely — mint annak idején jelentettük — amerikai mintára stercotip-lemez alakjában akarta a vidéki hírlap-irodalmat tönkre tenni, olyformán, hogy a vidéki megrendelőknek tetszés szerinti lapfejjel küldte a kívánt példányszámban »hírlap«-termékeit, vagy pedig — ha úgy kellett — pusztán a lemezeket. A vidéki lapszerkesztők és kiadók erőlyes föllépése a közönség körében, véget vetett e sajtókukaczos vállalkozásnak.

Párisban a nyár folyamán felállították Lambrecht gróf emléksobrát, ki mint nagy emberbarát tette magát érdemessé e ritka kitüntetésre. Készítette pedig ezt, az ideai műkiállításon a nagy aranyéremmel kitüntetett szép szobrot egy *Breitl M.* nevű volt szaktársunk, ki még röviddel ezelőtt a szekrény mellett dolgozott. A szedő-szobrász művész kora ifjúságától nagy előszeretettel foglalkozott rajzolással, mintázással s szorgalmasan látogatta napi munkája bevégeztével az esti szobrász-tanfolyamot, vagy pedig otthon gyakorolta magát a plasztika művészetében. Ilyformán 1893 óta minden műkiállításon résztvett fokozatosan haladó sikerrel, szobrászi tehetségének valamely produktumával, mignem sikerült neki a fentérintett szobor mintájával magát Franciaország első szobrászai sorába felküzdeni. A sok szinpadai jelesség, írói és zsurnalisztikai nagyság között, kik a francia szaktársak köreiből kikerültek, a szobrászművész mindenestre érdekes jelenség.

Bolgárországi ujdonságok. Az ideai állami nyomtatványok előállításával több nagyobb üzlet lett megbizva, azzal a kikötéssel, hogy munkás-személyzetüket ember-ségesen díjazák; ellenszolgáltatásképen a kormány bármely kísérletet, nagyobb díjazást munkamegtagadás által kiküzdeni, minden teketória nélkül hat hónapi fogsággal fog megbüntetni. (!) A bolgár államnyomda napi munkaideje 8 órára terjed, a díjazás itt szintén a legjobbnak mondható. A többi nyomdáknak naponta 8, 8½ és 9 órát dolgoznak; a havi kereset pedig 40 egész 200 frank közöt váltakozik.

Új szedőgép. A *Press and Printer* című amerikai szaklap szerint egy Sydney városában (Ausztrália) élő *Donald Murray* nevű hírlapíró oly készüléket talált fel és szabaddalmaztatott magának, melynek segítségével a gépszedő egy billentyűzeten mint a közönséges írógéppel tetszés szerinti kéziratot akármily távolra reprodukálhat, a mellett a szedőgépén nyomtatásra kész szedést is állíthat elő. A szedő azonkívül több telegráfodrony használatával kéziratát egy időben ugyanannyi irányba, illetve helyekre továbbíthatja, a közönséges távirtdai huzalok útján. E műtét az írógépi munka gyorsaságával vihető keresztül, a nyolczvan írásjelet magában foglaló szerkezetet pedig igen egyszerűnek mondják. Még megérjük, hogy olvasni tudó gépeket is feltalálnak!

HIVATALOS RÉSZ.

MEGHÍVÓ.

A *Könyvnyomdászok Szakköre 1897. évi november hó 28-án* (vasárnap) délelőtt 1/210 órakor *Máday L.* vendéglőjében (Kerepesi-út 32. sz.)

HAVI FŐLOLVASÓ-ÜLÉST

tart, melyre a kör tagjait tisztelettel meghívja
Budapest, 1897. november hóban

a választmány.

TÁRGYAK:

Popper Dezső: A Typograph-szedőgépről.
Folyó ügyek tárgyalása.
Szakkérdések benyújtása.
Indítványok.

A főlolvásó-ülésre oly szaktársakat is szívesen látunk, kik a Körnek nem tagjai.

Havi főlolvásó-ülés 1897. október 24-én.

Elnök *Tanay József*.

Elnök néhány szóval üdvözlöi a megjelenteket s megnyitja az őszi szezon első havi ülését. A megnyitót befejezése után fölkérte *László Dezsőt*, hogy tartaná meg mára hirdetett főlolvásását.

László Dezső *Az általános műveltség és modern nyelvek ismerete a nyomdász létért való küzdelmében* cím alatt igen tanulságosan és megszívlelésre méltóan fejtegeti azt, hogy mit kell tudnia a nyomdásznak, ha magát minden tekintetben használhatóvá akarja tenni pályáján.

Az élvezetes modorban megírt dolgozatot mindvégig nagy figyelemmel hallgatták a jelenvoltak és a főlolvásás végeztével éljenzésbe törtek ki.

Az éljenzés csillapultával *elnök* megköszönte főlolvásónak fáradságát és máskorra is kikérte szíves közreműködését.

Pár percnyi szünet után *titkár* a következő jelentést olvasta föl: T. tagtársak!

Nem igen kedvező auspiciumok között nyitjuk meg az őszi ideényt! Az üzletmenetben mindenütt nagy pangás van s e miatt a szaktársak jelentékeny része kereset nélkül áll és nap-nap után várja a jobb napok bekövetkeztét.

A mult, mozgalmas év visszahatását érezi Körünk pénztára is, mert csak a legutóbbi választmányi ülésen jelentette be pénztárosunk, hogy ezen a havi ülésen igen sok hátralékost kell a tagok sorából törölnünk.

Körünk pénztára — különösen a nyári idő alatt — már többször ki volt téve az ilyen rázkódásoknak; de okszérű gazdálkodással mindig kihevertük azt. Most is majd jobbra fordul ez a nyomasztó helyzet, a mikor — hiszszük — Körünk megint népesebb lesz.

A nyári idő alatt, a mikor — szokás szerint — szüneteltek a havi ülések, a *szaktársaság* ellátta a *Kner Izidor* gyomai nyomdatulajdonos úr által hirdetett pályázatát, az *irodalmi bizottság* pedig a *Grafikai Szemle* által hirdetett szakcikk-pályázatra beérkezett három dolgozat felett mondott ítéletet. Az eredményt annak idején közölte a *Grafikai Szemle*, még pedig egészen hivatalos alakban, mindegyik bizottságnak teljes szövegű jegyzőkönyvével.

Körünk halottjának, *Ács Mihálynak*, a kerepesi temetőben levő sírját az idén is kivilágítottuk, a melyről majd *Rencsisovszky Ferenc* pénztárosunk gondoskodik. Itt is felkérjük Körünk tagjait, hogy egyenkint látogassanak el a boldogult sírházhoz és ezzel a látogatással röjjék le a kegyeletre az iránt, a ki beteges testtel és fáradt tagokkal is fáradhatatlanul munkált a közjóért és főként Körünk felvirágozásáért.

A legutóbbi választmányi ülés azt is kimondotta, hogy a havi üléseket ezután lehetőleg a hónap negyedik vasárnapján tartjuk meg. Magától értetődő dolog, hogy kényszerűség esetében esetről-esetre el is térünk ettől a sorrendtől.

A téli mulatság helyéről és idejéről is szeretnénk volna már ma jelentést tenni; de a fényesebb helyiségek roppant drágasága óvatosságra és türelemre int és csak két hét múlva tudjuk meg biztosan, hogy hol és mikor lesz a bál. Mi legjobban szeretnénk azt február 12. vagy 19-én megtartani és azon is leszünk, hogy lehetőleg erre az időre alkalmas helyiséget kaphassunk.

Nemsokára lejár az *Évkönyv* előfizetéspénzeinek beküldési határideje is. Körünk tagjai már tudják, hogy az *Evkönyv* egyes példányainak árában annyiban történt változás, hogy most már csak az előfizetők kapják azt 80 krajczárért, a megjelenés után pedig mindenkinek 70 krajczárba, illetőleg vidékre 7 krajczár portóval többre kerül az. Kérjük tehát Körünk tagjait, hogy e körülményre ők is figyelmeztessék az egyes szaktársakat.

A mi egyéb apróbb változás Körünk beléletében előfordult, arról mindig beszámolt testületünk orgánuma, a *Grafikai Szemle*.

Az általános nyomott hangulat, a nagy munkapangás bönítolag

hat a választmány működésére is, mely ilyen körülmények között nem tartja helyesnek nagyobb méretű indítványokkal előállni, sőt még a tervezett kódélyes estéktől is kénytelenek vagyunk — legalább egyelőre — előállni és várjuk azt az időt, a mikor megint pezsgőbb élet fog lüktetni a nyomdásztársadalomban.

Bárcsak a téli szezon meghozná ezt a várva-várt időt!

A titkári jelentést tudomásul vette a havi ülés, mely után jelentette elnök, hogy **Heller Ignác** a Grafikai Szemle pályázatán nyert 30 korona jutalmat felerészben a Kör szakirodalmi alapjának és felerészben az anyaegyet rokkantalapjának adományozta. (Általános eljenzés.)

Továbbá jelenti a mai havi ülésnek, hogy a berlini *Deutscher Buch- und Steindruckerei* című tekintélyes német szaklap egy hirdetésre pályázatot hirdet, a melyet egy Németországból, Ausztriából és Magyarországból választandó jury fog megbírálni. A magyar részről őt, elnököt kérték fel, a mit — mint a Szakkör elnöke — el is fogadott. (Eljenzés.)

A pénztáros havi jelentését tudomásul vették.

A jelentés után pénztáros a következő névsort olvasta fel:

Béleplek a Körbe: Beer Mór, Gáspár Vilmos, Rosenblatt Dávid, Kellner Albert, Beke Zoltán, Jánossy Pongrácz, Pollák Adolf, Kertész Ernő, Józsa Gyula, Balogh Géza, Höflinger Ede, Deutsch Márton, Fráter Dániel, Fröhlich Samu, Weisz Samu, Fischer Mór, Pringyes Ferencz, Kovács Gyula, Sák Adolf, Venkovits Károly, Popper Dezső.

Kilépők: Weisz Adolf I., Appelt József, Schwarz Ferencz, Müller Mór, Bráz Zsigmond, Lőrincz Kázmér, Dörnyey Lajos, Illés Lajos.

Hátralék miatt töröltettek: Horváth Antal I., Harber Mihály, Haberler Ede, Kránicz Pál, Molnár Béla, Metzger Nándor, Rózsa Lajos, Schultz Béla, Simonits Sámuel, Schwartz Ambrus, Sembery Pál, Somlyay Imre, Spielmann S. Antal, Szemján Károly, Szmétán Antal, ifj. Aigner József, Gaál László, Glatz József, Gábrriel J. Károly, Grósz J. Károly, Gärtner Manó, Flock Sándor, Balkányi Ernő, Breitner Károly, Neufeld Simon, Nádovnik István, Weisz Géza, Goldstein Ármin, Gabzán József, Urbán János, Lichtenstein János, Dobler Károly, Augenföld Miksa, Farkas Mihály, Grünros József, Holicsovits Mihály, Hegyi Imre.

König Lajos indítványozza, hogy nyisson a Grafikai Szemle *Kérdések és Feleletek* című rovatokat, a melyekben minden körtagnak joga volna szakkérdéseket tenni, a melyre a következő számban adnák meg a válaszokat; idegen tagok pedig legalább öt krajczárt fizetnének a kérdésekkért.

Elnök helyesli az indítványt, de azt csak úgy vélné elfogad-

hatónak, ha mindenki ingyen tehet kérdéseket. Az indítványt ebben az értelemben fogadta el a havi ülés.

Scheffer Lajos kérdést intéz, hogy mi történt a *Kossuth-szoborra* gyűjtött pénzzel?

Pénztáros válaszolja, hogy ő — mint azt már akkoriban jelentette is — azt nyugta ellenében a Hazai Takarékpénztárnál fizette le és a nyugtát bárkinek is felmutathatja.

Több tárgya az ülésnek nem volt. Elnök megköszönte a tagok élénk érdeklődését, az ülést bezárta.

Tichy Ákos,
titkár.

A Vígyszínház igazgatósága november elsejétől fogva megvonta az összes köröktől, így a Szakkörtől is a mérsékelt árú jegyek kiadását, mit ez úton hozunk a tagok tudomására.

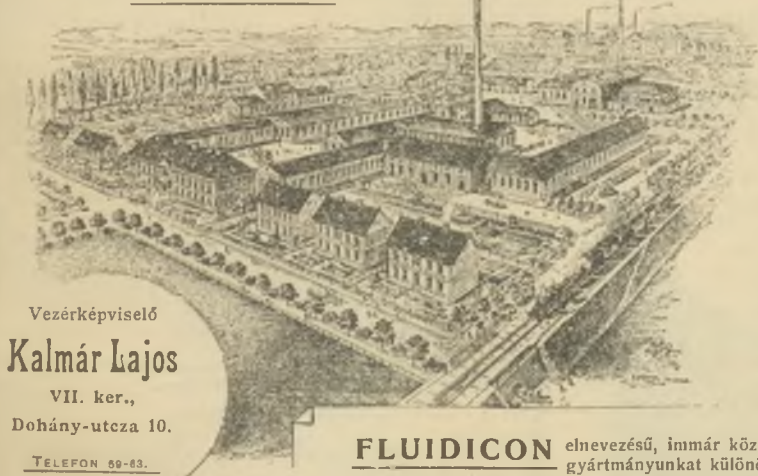
Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest, IV., Ujvilág-utca 2. és Erzsébet-tér 18. sz.) Szaktörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit fénykép.....	3 frt, 12 db. 5 frt.
6 > kis Makart >	7 > 12 > 12 >
6 > kabinet >	8 > 12 > 13 >
6 > Makart >	10 > 12 > 18 >

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkor az utolsó havi nyugtával igazolandó.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszédésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszédett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkté vagy postán, vagy pedig **Wolf Antal** egyleti küldönc útján **Rencsisovszky Ferencz** szakköri pénztárhoz (VIII., Kerepesi-út 63., IV. 35.) lehetőleg minden hó 12—15-ig.

KOROMÉGETÉS KENCZEFŐZÉS
HENGERANYAG

Vezérképviselő
Kalmár Lajos
VII. ker.,
Dohány-utca 10.

TELEFON 59-03.

Schiff, Srpek
— és Társa

könyv- és könyvnyomdai festékek
és hengeranyag-gyára

BUDAPESTEN

VIII., József-utca 17.

Kivánatra mintákkal bármikor díjmentesen szolgálunk.

FLUIDICON elnevezésű, immár közhasználatba jutott s általánosan jónak elismert gyártmányunkat különösen ajánljuk; kitünő szer ez a festékhengerre száradt festék eltávolítására, még akkor is, ha a gép napokig használaton kívül állott.

A *Fluidicon* a festéket óvja a megromlástól s meggátolja a bőrképződést; eltávolítja a festék foszlását s a papírnak a formához ragadását; megkönnyíti a nehéz formák nyomását a tégelynyomó-gépeken.

A *Fluidicon* csekély hozzáadása erősen dörszölt vagy beszáradott festékeknek kívánt lágyaságot kölcsönöz s azt nyomásra jól használhatóvá teszi. A festéknek a szelencze oldalára száradt részeit utolsó cseppig feloldja és értékesíthetővé teszi. A hengert ruganyossá és szívóssá teszi s annak ápolására kitünő hatású; a mosást majdnem feleslegessé teszi s így a hengeranyag és mosószer szükségletét is mérsékeli.

A *Fluidicon* tehát oly egyetemes szer, mely rendkívül előnyös úgy a festék jól értékesíthetése, mint a hengerek jobb használhatóságára s rövid idő alatt általánosan elismeréssel fogadták a legműradóbb szakkörökben.

A *Fluidicon* könyvnyomdai használatra egy üveggel 75 kr., könyvnyomdászok részére tubusban 75 kr. Minden üveg vagy tubus használati utasítással van ellátva.

Nagyobb megrendeléseknél árkedvezmény. — A küldemény utánvétellel történik.

Figyelmeztetés. Választmányi határozat értelmében *Évkönyvre* csak azok a tagok tarthatnak igényt, kik legalább ez évi **augusztus hó** óta tagjai a Szakkörnek és a kik tagsági illetéköket bezárólag **november hóra** is már befizették. Az a tag, ki két hónappal hátralekban van, *Évkönyvet nem* kap.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást*, úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a Kör *pénztárosának*, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

S. J. úrnak, Arad. Úgy látszik, hogy tévedés van a dologban, mert mi csak egy *naphir-czímlapot* kaptunk, a melyben nem volt semmiféle naptár, erről pedig nincs semmi különös mondani valónk.

Monoline. Tessék határozott kérdést tenni és mi azt majd a jövő számunk *Kérdések* rovatában lenyomtatjuk. Ott majd kap reá feleletet.

G. K. Tessék az előfizetési pénz (minden kötetért 67 krt, december elsején túl 77 krt) beküldeni, mert utánvétellel senkinek se küldik el az *Evkönyvet*.

Krónikás. Igaza van! Wodianer a szabadságharcz alatt nem nyomdavezető, hanem szedő volt a hivatalos *Közlöny*nél. Ennél a lappal az volt a szokás, hogy nem volt rendes metropása, hanem mindennap más szedő tördölte. Azok a közlemények tehát mind tévedésen alapultak.

A lap papirosa a hermaneci papirgyárból. — Szövegbetű az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölts szerkesztő TANAY JÓZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.

Kitüntette a császári sas használati jogával.
Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép-vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berendezéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méltányos feltételek. — Szolid kivétel.

ELADÓ KÖNYVNYOMDA.

Aradon egy jól felszerelt könyvnyomda családi körülmények folytán *rendkívül olcsó áron eladó.*

Bővebb felvilágosítással szolgál a tulajdonos:
Steigerwald A. Aradon.

KARL BRENDLER & SÖHNE csász. és kir. udvari betűöntődéje és rézlénia-gyára *Bécs, VI., Millergasse 23,* képviselőtét egész Magyarországra nézve ki akarja terjeszteni. Erre vállalkozó egyének, a kik már ilyen minőségben működtek és a vásárló közönség körében ismeretesek, jelentkezzenek a fenti czégnél.

Könyv- és könyvnyomdai

festékek gyára.

WÜSTE F.

— BÉCS —

I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő- és könyvnyomdák részére, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű

festékeket,

hengeranyagot
és
firniszt.

ELSŐ MAGYAR

Könyvnyomdai Szakasztalos

BÖLE JÓZSEF

BUDAPEST, VIII. Vas-u. 7. vagy Stáhly-u. 1.

Elvállal mindennemű

épület- és butorasztales-munkát.

Javítások elfogadatlank és pontosan eszközöletnek.

Államilag kedvezményezett

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

47.004. és 53.406.
sz. osztrák-magyar
szabadalmak.

Kurzweil János és Fia

Kitüntetve:
Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Ipar-Egyes.
1892.

GYÁR:

IX. ker., Márton-uteza 19.
Vendel-uteza 17.

Budapest

IRODA ÉS RAKTÁR:

V. kerület, Hold-uteza
23. szám.

Készít legjobb minőségű

újság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festéket.

KOROMÉGETÉS.

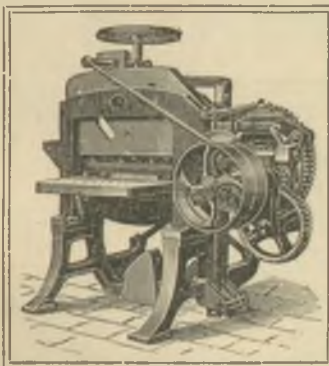
KÉNCZÉK. BRONZOK.

Telefon 270.

Patent gelatin-hengeranyag.

Szedősorzó igazítható készítővel, szabadalmazott saját találmány.

Papírvágógép.

Különlegesség 1855 óta

GÉPEK
a papíripar

minden ágazata részére.

★

700 munkás!

★

A gyár évenként 3700
gépet készít.

KRAUSE KÁROLY gépgyára
LIPCSÉBEN.

Raktáros és képviselő: **DESSAUER ÉS MÁRKUS** Budapest, Lázár-uteza 13.

Szám	Vágáshoz- szükség- ség	Vágómagas- ság	Árak		Übréselő	Vágószerszám- nyereg	Gyornaság- nyereg
			kézi hajtásra	motor- hajtásra			
cm.			M á r k a				
AB	50	18	425	550	150	100	80
AB a	55	18	485	610	160	105	80
AC	60	14	575	700	175	110	85
AC a	65	14	650	775	185	115	85
AD	71	17	740	865	200	120	90
AD a	76	17	825	950	220	125	90
AE	89	18	950	1075	240	125	95
AE a	91	18	1050	1175	250	130	95
AF	95	19	1150	1275	260	135	100
AF a	100	19	1250	1375	280	140	100
AG	108	20	1400	1525	315	145	105
AG a	118	20	1500	1625	325	150	105
AH	120	21	1600	1725	340	155	110
AH a	140	21	1950	2075	385	160	115
AJ	160	22	2275	2400	390	160	120
AZ	210	17	—	4700	500	200	—

Beleértve két jóminőségű kést, két vágó-
léczet, csavarkulcsot és olajkannát.

Ismételadónak engedmény.

Mörner J. és Társa

Gépgyára és Vasöntődeje Budapesten

KÉSZIT:

Egyszerű gyorsajtókat, 2 vagy 4 festék-dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépeket, 2 festékszerkezzettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.

»Hungaria« akcizdensz-gyorsajtókat.

Tégelynyomású gyorsajtókat.

Önműködő késköszörülő-gépeket.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtókat.

Csomagoló- és simító-sajtókat.

Papírvágó- és papírfúró-gépeket.

Könyomdai gyorsajtókat.

Könyomdai kézisajtókat.

Tömöntődei berendezéseket.

Transzmisszió-telepeket.

Körforgású nyomógépeket

újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására, tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó kékajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók

alaposan kijavítva és átalakítva, jóállás mellett jutányos árért eladók.

• • TELEFON 181 • •

Luxuspapírok.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉSE

ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁRA

Budapest

V., Báthory-utca
20. sz.

Itatóspapírok.

Lemezek és fénylemezek.

Kartonpapírok stb.

Mindenféle

író-, fogalmazó-, okmány-,
nyomató-, illusztráció-
s rajzpapírok raktára.

Színes • •

• papírok.

A Zágrábi Papírgyár-Részvénytársaság

egyedüli magyarországi elárulója.

Nagy választékot tart a legkülönfélébb
célszerű és divatos

Könyv- és Czimbetűkből.

Elvállal igen jutányos áron egész
nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDE

Budapest, VI., Révay-utca 6. sz.

Folytonosan készletben tart szerb és héber
betűket, körzeteket és kizárásokat, nyom-
dai szerelvényeket, betűszekrényeket és
állványokat, a leggyorsabban készítve és
legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó-berendezését

táblázatszedéskhez.

Egy október-garnitúra ára 10 frt.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYÁR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.

(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★

Itató-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzacskógyár.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papirkereskedésben.

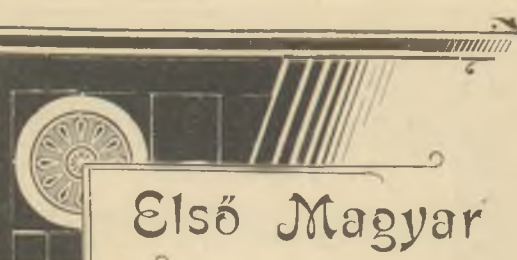
Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papíráruk.

GESCHÜTZT.

Myrtle
Mark

DEPOSÉ.

Első Magyar

Betüöntőde-Részvénytársaság

Telefon 23-76.

VI. ker.
Dessewffy-utczá
32. szám.

Budapesten

Ólomzárnyártás

Mechanikai műhely

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

Könyv- és Czimbetükben

továbbá

Körzetek, Rézleániák és

* * * Kizárásokban

a legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

nyomdai felszerelvényekben.

RÉZLENIAGYÁRTÁS

TÖMÖNTŐDE * GALVANOPLASZTIKA

BÉLYEGZŐMETSZÉS

E lap szövege az öntőde betűivel nyomatott.

Naszód. Concordia-részv.-társ. Német-Bogsn. Zeier A. J.	Predmér. Links M. utóda: Rosen- zweig H.	Szamos-Ujvár. Auróra-nyomda (tulajd. Todorán Endre) Gör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szerencs. Simon József. Szigetvár. Corvina-nyomda.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.
Német-Palánka. Kristofek József.	Putnok. Gaertner Ignác	Szakolca. Neumann, Teszlik és Tsa.	Szikszó. Hank Simon. Szilágy-Somlyó. Böllöni Sándor.	Turóc-Szent-Márton. Magyar nyomda (tulajd. Moskóczy Ferenczné). Turócszentmártoni nyomda r.-t.
Nyiregyháza. Jóba Elek. Nagy Mór. Piginger János (tulajd. Özv. Piringer Jánosné).	Rosicza. Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Szill-Hadad. Fein Sámuel.	Újpest. Fuchs Antal. Salgó Testvérek.
Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. Neugebauer Nándor. Reicheles Lipót.	Rimaszombat. Gyórfy P. G.-né. Lévai Izsó. Náray I. A. Rábely Miklós.	Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szirák. Gallovich Dezső.	Újvidék. Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő Irkovics György. Millettes Szevetzár. Popovics Testvérek.
Ó-Becse. Gavansky Bozsidar. Löwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály. Sajóvidék nyomdája (tul. Hermann I.)	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szolnok. Hakos István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Jász-Nagykún-Szolnok- megyei Lapok nyomd. (tul. Vezőry Ödön).	Ungvár. Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Bruck P. Pál. Schwartz A.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szászváros. Minerva-nyomda r. t. Schuller Testvérek és Tsa.	Szombathely. Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gabriel Ágoston. Seiler H. utódaí.	Vác. Kir. orsz. fegyintézetí ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Salgó-Tarján. Bogenglück Ignác. Blumberg Soma Friedler Armin.	Szatmár. Litteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Tab. Pfeifer Ignacz.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Orosháza. Pless N. Veres Lajos.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szeged. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnai Lipót.	Tapolcaza. Löwy B.	Verbász. Verbászi könyvnyomda
Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Sárvár. Jacoby B. utóda: Stranz J. S.-A.-Ujhely.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tata. Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Versecz. Gresits M. Kehrer Lajos. Kirchner J. E. özvegye. Wettl és Veronits.
Ó-Széplak. Nyitrai völgyi gazd. egylet nyomdája.	Sajó-Sz.-Péter. Glatstein Adolf.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Freund Gyula. Mangold Sándor. Posauna nyomdája. Rác M. Stéger Ernő utódaí. Uhrmann Henrik. Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly). Veres Samu.	Veszprém. Egyházmegyei könyvny. Köves és Boros. Krausz A. Fia. Petőfi-nyomda.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája (bérlet Steinfeld Jenő).	Székesfehérvár. Kaufmann F. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. Székesfeh. és Vidéke ny. -Völgyi Lajos.	Tenke. Kellner Ignác.	Zala-Egerszeg. Breisach Samu. Özv. Taly Rozália.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosánics N. Miklós Vig Er.	Ségvár. Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Székeljudvarhely. Becek D. Fia. Betegh Pal.	Tisza-Füred. Löwy Sámuel.	Zala-Rozsnyó. Köves és Boros. Krausz A. Fia. Petőfi-nyomda.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Ref. főisk. nyomda.	Selmeczbánya. Joerges A. özv.	Székesújváros. Kaufmann F. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. Székesfeh. és Vidéke ny. -Völgyi Lajos.	Toina. Weltmann Ignác.	Zenta. Kabos Armin. Klenóczkyné Cs. A. Schwartz Sándor. Zentai Hirlap nyomdája.
Pécs. Madarász Béla. Pécsi irod. és könyvny. r. t. Tajsz József. Wessely és Horváth	Sepső-Szent-György. Jókai-nyomda r.-t.	Szempecz. Fischer Nánthán.	Toina-Tamási. Jeruzsálem Éde	Zsolna. Áldori Manó.
Pécska. Ruber István.	Siklós. Harangozó József.	Szentes. Hollósy és Vajda. Szentési első könyvny. részvénytársaság. Szentes és Vidéke nyom- dája.	Topolya. Wilheim Miksa.	
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Sopron. Blum Armin. Breiner E. és Fia. Reininger Armin. Romwalter Alfred. Röttig Gusztáv.	Szent-Gotthárd. Ifj. Wellisch Béla.	Torda. Harmath József (tulajd. Özv. Harmath Józsefné).	
Petrozsény. Figul Antal és társa.	Stájerlak. Rose V.	Szenicz. Bezso János és Társa.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.	
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Éder István. Katholikus nyomda. Marinzi és Pawlik. Westungarischer Grenz- bote nyomdája. Wigand K. F.	Sümeg. Horvát Gábor.	Szepes-Váralja. Püspöki nyomda		
Püstyén. Gipsz H.	Szabadka. Bittermann József. Bleszits Vincze. Krausz és Fischer. Schlesinger Sándor. Székely Simon.	Szered. Sternér Dávid.		

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

A GRAFIKAI SZEMLE KIADÓHIVATALÁBAN

(Budapest, V., Hold-utca 7.) kapható

A MAGYAR ÁLLAM

NYOMDÁSZATTÖRTÉNELMI TÉRKÉPE.

TÉRVEZTE ÉS MAGYARÁZÓ SZÖVEGGEL ELLÁTTA

FIRTINGER KÁROLY.

Ára 50 kr., vidékre (bérmentve) 60 kr.

Beit & Co *früher*
Beit & Philippi
HAMBURG
Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és színes

Könyv- és könyomdai festékeket

Hammonia hengeranyagot **KENCZÉKET.**

Vezérképviselőség és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK BUDAPEST, Főraktár és iroda: V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

Magyar Nyomdászok

SZERKESZTI:
TICHY ÁKOS.

Évkönyve

A XIII. (1898.) évfolyam december elején jelenik meg.

Előfizetési ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr., ajánlott küldéssel 82 kr. **Megjelenés után** egy példány **70** kr., vidékre **77** kr., ajánlott küldéssel pedig **92** krajczárba kerül.

Előfizetési pénzek lapunk kiadóhivatalába küldendők.

Utánvetéles küldésre nem vállalkozunk.

Schriftgiesserei

Dús választék a legjobb minőségű és diszes kivitelű, mélyvágású modern betűöntődei gyártmányokból.

Művészi kivitelű vignetták. Szilárd alkatú betűanyag. Kitűnő ajánlatok.

Bauer & Comp.

Főüzlet:

Stuttgart

Érdeklődőknek készséggel szolgálunk újonnan megjelent, dústartalmú mintakönyvünkkel.

Fióküzlet:

Düsseldorf